UNIVERSAL LIBRARY

جملہ حقوق محفوظ

اِنَّ مِنَ الشِّعرِ لَحِکمَۃً وَّ اِنَّ مِنَ البَیَانِ لَسِحرًا

دیوان شادمان

یعنی

مجموعۂ کلام شاعر بیمثال رنگیں بیان ـ نازک خیال شیریں زبان

سلطان شادمان خان گکھڑ سارنگ آل

کہ

از نامور شعراء عہد حضرت صاحبقران شاہ جہان بودہ بعد تصحیح تمام

از نسخۂ قدیمہ کہ از کتب خانہ سلطان جہانداد خان رئیس گکھڑ بہم رسید

سنہ ۱۸۹۹ء

بہ حسن اہتمام مولوی سید ممتاز علی صاحب

در مطبع دُخانی رفاہ عام لاہور حلیۂ طبع پوشید

ـت فی جلد

دیوان شادمان

بسم الله الرحمن الرحیم

بیا ساقی و آسان کن براهِ عشق مشکلها
که در جام گلگون ست آخر صیقل دلها

نسیم دزد رهزن دل نمی بازم ولے ترسم
که راهم بر زند نخوت مگر در عین منزلها

سرِ مینا ے و خُمِ عشق بکشا گر خبر داری
که مجنون میشوند از نکہتِ این بادہ عاقلها

رهم گِل شد همه از موج خیزِ اشک گلگونم
چسان بیرون رود پا ے دلِ دیوانه زین گلها

مرو در خواب گر عزم وصالِ دلربا داری
که در راهِ طلب شبگیر ے بندند محملها

چسان بیرون برد کشتی کسے زین موجِ خون بالا
که غرق اند اندرین دریا چه گرداب و چه ساحلها

اگر چون شادمان ا خود دمے بنشستی اے زاهد
نمے ماند ترا هرگز براهِ عشق مشکلها

مے نیا شورد دمے این عالمِ فانی مرا
باک نبود در جهان از چرخِ دورانی مرا

تا گریبان چاک باشد همچو گل از دستِ عشق
خود چه کار آید چو زاهد پاک دامانی مرا

گر مرا بر آستانش جا دهد بختِ بلند
کے کند پیدا غمِ تختِ سلیمانی مرا

باد گر زلفِ ترا بر هم نسازد هر سحر — از غمِ عالم کجا باشد پریشانی مرا

شادمان گر فرقِ غیر از آسمان بالا گذشت
بس بود بر آستانِ عشق پیشانی مرا

دل از هوای زر نکند پی سپر مرا — از ره نمی برد هوسِ سیم و زر مرا
کی از برای ظلِّ هما سر فرو کنیم — نبود کلاهِ فخر بجز ترکِ سر مرا
تا همچو گل شگفته شوم باغبانِ چرخ — پرورده همچو غنچه بخونِ جگر مرا
از بس که فیضِ خاصیتِ باده برده ایم — نبود ز آب و آتشِ سوزان حذر مرا

ناصح هزار گونه نصیحت نمود لیک
چون شادمان نبود ز مستی خبر مرا

از غمِ او شاد دارم خاطرِ ناشاد را — چون ز سر بیرون کنم این عشقِ مادرزاد را
غیر حرفِ عشق بر لوحِ دلم نقشی نبست — من فدا گردم بصد جان خامهٔ اوستاد را
کی برای آب و نان من منتِ گردون کشم — جورِ دونان چون فریبد مردمِ آزاد را
من ز خود ویرانه گشتم از پیِ گنجِ وصال — ای صبا از من سلام آن کشورِ آباد را

من بزلفِ یار گشتم گم بسانِ شادمان
نشنود تا هیچکس این ناله و فریاد را

بارهٔ دستار نتابد سرِ سودائی ما — غیر عریانیِ تن نیست خود آرائی ما
لاله سان داغ بدل داشتن از آتشِ شوق — بس بود در چمنِ عشقِ تو زیبائی ما
در رهِ مهرِ تو از بس که قدم گرم زدم — برق را سوخته شد پای ز همپائی ما
ما که مجنون صفت از عشق نداریم قرار — خنده بر باد زند بادیه پیمائی ما

شادمان خاک شد اندر رهت از مهر ولی
تو نه گفتی که چه شد عاشقِ شیدائی ما

عشق تا فوارهٔ خون ساخت مژگان مرا
اشکِ گُل گُل کرد زان خونابه دامانِ مرا

رشتهٔ مریم اگر در سوزنِ عیسیٰ کشد
کے تواند دوختن چاکِ گریبانِ مرا

دفترم از وصفِ زلفِ او پر از مار است زهر
گر فسون گر نیستی نگشاے دیوانِ مرا

ناخنِ نشتر نگیرد رنگ از ضعفِ بدن
گر دو صد نشتر زند فصاد شریانِ مرا

چون ز تارِ طرّهٔ او شادمان زنار بست
کفرِ زلفش حسنِ دیگر داد ایمانِ مرا

تا بود داغِ جنونِ تو بسر افسرِ ما
چترِ خورشید نیرزد بجوے از برِ ما

چون بسر شورِ تو داریم ز آئینِ ادب
سایه کمتر نبود بالِ هما بر سرِ ما

عزتِ ما نبود جز به رهش خاک شدن
مهر و مه گر بمثل سجده برد بر درِ ما

چشمهٔ خضر شود تلخ بکامش خوش رنگ
خضر گر پے برد از چشمهٔ چشمِ ترِ ما

سر بسر چاک کند همچو کتان سینهٔ خویش
گر به بیند مه روے تو ملامت گرِ ما

ما ز کف دامنِ درِ تو بآسان ندهیم
که همین در بود در دو جهان در خورِ ما

شادمان را نبود آرزوئے لعل و گهر
تا بعالم سخنِ نغز بود زیورِ ما

ما اهلِ غنائیم ندانیم هوس را
در راهِ طلب گرم نسازیم نفس را

تمکین ندهد رخصتِ پرواز وگرنه
از ناله به پرواز در آریم قفس را

وامانده ز یاریم که در راهِ محبت
از نالهٔ ما چاک شود سینه جرس را

اے اہلِ ہوس دم مزن از گنہ دلِ ما
کین معجزۂ عشق است نزیبد ہمہ کس را

روح القدس اینجا بادب پاے نہد پیش
بر شکر پارہ نبود مور و مگس را

چو او در بادہ خوردن یار گردد مے پرستان را
ز تابِ چہرہ اش آتش توان زد صد گلستان را

بہ بزمِ عشقبازان شیشہ و ساغر نمے گنجد
کہ یادِ لعلِ او بیخود کند خودمے پرستان را

پیے دل میرود برباد جان و جان ز ہر مویش
خدارا جمع کن یکچند آن زلفِ پریشان را

کسے کو خاک شد در راہِ یار از ہمتِ عالی
ضیائے دیدۂ خورشید سازد گرد دامان را

بسانِ شادمان از کبر ہر مور بسر کوئیش
بہ نیمے جو نمے سنجد دو صد ملکِ سلیمان را

بعیش بوالہوسان در جہان چہ کار مرا
کہ دردِ عشقِ تو کافیست غمگسار مرا

ز پاے تا سرم از بہر حرمِ مستیِ عشق
بزلفِ یار بہ بندید استوار مرا

بہ چشمِ آن شدہ ام خاک تیرہ سرمہ صفت
کہ چشمِ یار مگر آورد بکار مرا

کنند نسبت چشمِ ترا بہ چشمِ غزال
از آن خوش است بہ صحرا و کوہسار مرا

کجا روم بکہ گویم حدیثِ غمزۂ یار
کہ مے کشد ز دلِ خستہ خار خار مرا

خیالِ باغ چمن شستہ مے شود ز دلم
فتد چو دیدہ بر آن خاک رہگذار مرا

ہمیشہ ہمچو دلِ شادمان ز دولتِ عشق
بدرد تازہ دہد مژدہ روزگار مرا

آتش بدل فگند تماشاے او مرا
مانند شمع سوخت سراپاے او مرا

از جان و دل مپرس ز من زانکہ در ازل
بیگانہ ساخت از رہِ سوداے او مرا

زاہد تو در فسانۂ حور و قصور بس — کافی ست خواہش رخ زیباے او مرا

گر جان رود ز سینہ بجاے دو جان بود — اندیشۂ دو لعل دل افزاے او مرا

مجنون گشت وادی و من در طواف دل — نتوان شمرد ہمسر و ہمپاے او مرا

در خلوت حضور چہ حاجت بنور شمع — روشن بود دو دیدۂ زیباے او مرا

تا بودہ ام بصورت ہستی چو شادمان
ہرگز نبود غیر تمناے او مرا

زآن رو کہ نداری سر ما و سخن ما — بیخ ز نسیم کہ وزد از چمن ما

زآن گونہ کہ از لالہ بود زینت گلشن — از داغ تو باشد بہ جہان زیب تن ما

سر تا بقدم چون سر زلف تو شکستیم — از ناز نہ گفتی کہ چہ شد خود شکن ما

جز بوے سر زلف تو گردے نہ بر آید — گر باز فشانی بہ ہوا پیرہن ما

در بزم تو از شوق چو فانوس فروزیم
غیر از لگن مہر نزیبد لگن ما

بارہا دور از تو از خون جگر خوردیم ما — گر نمیخوردیم خون دل چہ مے خوردیم ما

تا بہ بزم وصل تو از ذوق گل گل شگفتیم — خویش را از خون دل چون غنچہ پروردیم ما

گر نباشد گرمی ساقی و مے خاطر فروز — ہمچو یخ در فصل دی پیوستہ دل سردیم ما

گرچہ ظاہر عیش و عشرت طرزہا باشد ولے — چون بباطن باز بینی سر بسر دردیم ما

معجزۂ عشق است این کاندر جہان بیوفا
شادمانیم و بشادی رو نیاوردیم ما

باشد بہ چہرۂ تو فراغ از چمن مرا — لیکن ز خوے تست در آتش وطن مرا

ازبس که بت پرستیم از حد گذشته است
ترسم که شیخ شهر نخواند شمن مرا

کمتر برآیم از غم هجران آن پری
سنجد اگر نسیم ببوی سمن مرا

صد رشک لاله زار بود در بهار عشق
از داغ داغ هجر تو هر عضو تن مرا

در کعبه جام را که دهد تا که سوی دیر
نگذارد از خطا به غلط برهمن مرا

هرگز نسیم زلف تو سویم نمی وزد
تا یک نفس ز لطف ربایدز من مرا

دارم خیال روی تو در دل چو شادمان
زآن دل نمیکشد به گل و نسترن مرا

بر دل ما سرمه چشم بلا انگیز را
تا نیاموزد اجل زو شیوهٔ خون ریز را

دستگیر جام خالی دست ساقی میشود
ورنه هر کس دست گیرد ساغر لبریز را

تا نسوزد خرمن خورشید از برق حسد
سائبان رخ فگن آن زلف عنبر بیز را

کوهکن هر تیشه را کاندر دل خارا زده
زخم غیرت بر فزوده سینهٔ پرویز را

شادمان خود در خزان هجر از اشک چمن
دیدهٔ ما سبز دارد موسم گلریز را

عشق او رہ بغم نمود مرا
داغ بر داغ دل فزود مرا

در گلستان او گذر کردم
بوی زلفش ز من ربود مرا

منکه بیخود ترم ز نرگس یار
پند ناصح کند چه سود مرا

نکهت زلف او برون آید
گر بسوزند همچو عود مرا

شادمان ناله تو نشنودم
که زغم دل بجا نبود مرا

بوی زلف آن پری دیوانه میدارد مرا
شمع رویش دمبدم پروانه میدارد مرا

ایکه می پرسی که گردون را بتو پرکار چیست
در حساب مردم فرزانه میدارد مرا

مستی و مدهوشی من از پی خمار نیست
عشق چشم مست او مستانه میدارد مرا

عمرها شد ای عزیزان کز برای گنج وصل
مهر او از خویشتن ویرانه میدارد مرا

شادمان از هرچه باشد غیر یار اندر جهان
همت عالی از آن بیگانه میدارد مرا

محرم راز تو نتوان ساختن بیگانه را
کس بدست دزد نسپارد متاع خانه را

گر برون آید ز قید زلف دلدار دور نیست
بعد قید آزاد هر کس می کند دیوانه را

با جوانان چمن گل شکوهٔ بلبل نمود
آفرین در عشق گفتا همت پروانه را

تا خیال عکس رویت در ضمیر من گذشت
پر ز مهر و ماه هر سو بنگرم کاشانه را

ای کرده چشمت از دو جهان بیخبر مرا
افگنده طره‌ات به بلای دگر مرا

از شام روزگار ندارم شکایتی
تا از بیاض روی تو باشد سحر مرا

هر ذره ام ز مهر تو پهلو زند به مهر
سازی اگر غبار بر آن رهگذر مرا

تا هست در سرم هوس سودای گلرخان
دل فارغ آمدست ز سود و ضرر مرا

مایل به چشم اوست می ناب شادمان
زین میل دل بباده بود بیشتر مرا

آشفته مکن طرهٔ پرپیچ شکن را
تا یکسره برهم نزند شیخ و شمن را

مستانه اگر در چمن از ناز خرامی
آرایش دیگر دهد آن چهره چمن را

از شوقِ تو خواهیم بگل گشت چمن رفت
آراسته چون لاله خود از داغ تو تن را

خورشید اگر سر نزند تا به قیامت
روشن کند آن روے زمین را و زمن را

از سرخوشیٔ باده چو در بزم فروزی
خورشید کند پرتو شمع تو لگن را

در باغِ عشق تخمِ ہوس کاشتن چرا
این شیوه رانه بیهوده پنداشتن چرا

آخر چو بادِ مے برد این مشتِ خاک را
زر بر سرِ زر این همه انباشتن چرا

چون زیرِ خاک رفعت و پستی برابر است
پس سقفِ خانه تا فلک افراشتن چرا

آن دل که آفتابِ سپهرِ تجرد است
او را ازین خیل و حشم داشتن چرا

چون عاقبت ز جان و جهان در گذشتنی است
بگذشتن از تغافل و نگذاشتن چرا

ساقی بریز بادهٔ عشرت به جامِ ما
تا غارتِ جنون شود این عشقِ خامِ ما

ازبس که ما ز خویش جدا او فتاده ایم
از ما دگر بما که رساند پیامِ ما

آن کے بود که از مے رنگین فروزنند
چون چشمِ یار سکهٔ مستی بنامِ ما

ساقی کجاست کز مددِ بخت کارساز
سازد بنورِ باده مبدل ظلامِ ما

اے باد گر به پیرِ مغان بگذری ز بخت
خواهی رساند بر همه مستان سلامِ ما

یار اگر سوار بگذرد از پیشِ ما به ناز
در دستِ ما دگر که گذارد زمامِ ما

از راهِ امتحان نرسد هیچ شادمان
نظمے به نظمِ حافظ معجز کلامِ ما

زناز احمد ز خوشی لالا ز دوست آن سرو داماں را
کر از حسرت پریشان تر کند جمع پریشان را

سحر مستانه سوئے باغ میرفت آن پری سیما ‏ نسیم طره اش برہم زد اجزائے گلستان را
زمہر ماہ روے او توان دانست کز حیرت ‏ زخم شرمنده خواہد کرد خورشید زرافشان را
اگر من نقد جان کردم فدائے خالِ مشکینش ‏ ز چشمِ مستِ او زاہد نخواہد برد ایمان را

مرا چون شادمان از عشقِ او داغ مشوز اہد
چه سازد آنکه عاشق گشت بمہرِ خوش جان را

ز عشق ار جامۂ جان پاره شد صد پاره تر بادا ‏ دلم زان زلف گر آواره شد آواره تر بادا
طبیب ار چارۂ دردِ محبت را نمیداند ‏ بفکرِ چارۂ دل خستگان بیچاره تر بادا
چو جاے زخمِ تیغِ ناز او درمان نمےخواہیم ‏ دلش در کشتنِ ما جان فشانان خاره تر بادا
به بزمِ عشق کآنجا باده از خوناب دل باشد ‏ نگاه از غنچۂ لعل لبش خونخواره تر بادا

نیاید شادمان با داغ خود گر لاله در گلشن
بداغِ مہرِ او پیوندِ دل ہمواره تر بادا

بوصل تازه نه کردی دلِ نژند مرا ‏ که تا نسوخت فراقِ تو بند بند مرا
دلم که زخمِ نگاهِ تو مےخورد ز ہوس ‏ چگونه چشم براہت بود گزند مرا
ز چشم و خال و خطش غیر بیقراریٔ زلف ‏ ز من که خبر دہد ماه دل پسند مرا
چو روے او که ضمیر مراست شاہدِ حال ‏ قدش گواه بود ہمتِ بلند مرا
بغیر رہبرِ ہمت دگر که راه نمود ‏ به عشقِ او دل صد چاک نمودند مرا
صبا بگردِ سرِ او براے من گردی ‏ ز من کسے که ربود این دلِ لوند مرا

چو شادمان بگه گویم حدیث دردِ فراق
که مہربان کند آن یار ارجمند مرا

دارم هزار زخم سرِ خنجرِ بلا
بی من که داشته است بعالم سرِ بلا

بر چین همای سایهٔ خود را که عاشقان
سر و ر نیا ورند بجز افسرِ بلا

نخلیست دلنشین قدِ بالای او ولی
نارد همیشه بار بغیر از برِ بلا

بهرِ گزند خاطرِ صد جا شکسته ام
هر تار تارِ زلفِ تو شد اژدرِ بلا

از بهرِ جانِ عاشقِ مسکین بحکمِ عشق
خطت به مهرِ خالِ تو شد محضرِ بلا

از سوزِ عشق و کاوشِ مژگانِ مهوشان
باشد درست سینهٔ من مجمرِ بلا

پیوسته دردِ داغ نیارد به خاطرم
زانگه که چشمِ مستِ تو شد خنجرِ بلا

در رزمگاهِ عشق سرِ اهلِ دل
دارد ز زخمِ تیغِ تو صد زیورِ بلا

پیدا شود ز خنجرِ مژگانش شادمان
در چشمِ عاشقان ستم جوهرِ بلا

ای برده ز خود شوقِ تماشای تو مارا
بنمای خدا را رخِ زیبای تو مارا

گر نقد زر و سیم بود زیورِ مردم
کافیست بدل داغِ تمنای تو مارا

در ظلِ هما خم نکند گردنِ همت
افتاده بسر تا سرِ سودای تو مارا

در عالمِ بالا برد از همت والا
ای سروِ خرامان غمِ بالای تو مارا

شیرین بود از شهد و شکر لذتِ حرفم
تا هست بدل لعلِ شکرخای تو مارا

ای چهرهٔ زیبای تو برهم زده گلزارها
بشکست از رشکِ رخت در پهلوی گل خارها

تا که روزی از کرم بنوازدش از بیخودی
چنگیست خم گشته تنم رگها برون چون تارها

هر جا بسوی مصحفش آتا دو زلفِ کافرش
دارد برای اهلِ دین در هر طرف زنارها

عمریست کز مهر و وفا در گوشهٔ غم شادمان
از غمزهٔ جانکاه او دارد بدل آزار ما

امشب از یادِ خوش باغ و بهار است دلِ ما — جز خیالِ مهوشش بی خس و خار است دلِ ما
داغ او می نهد ای ناصح تیغم به جگر — هیچ مانع نه شوی بر سرِ کار است دلِ ما
تو اگر زود رسی غیرتِ خورشید شود — ورنه از زلفِ تو همرشکِ خمار است دلِ ما
از شرابِ نگهٔ چشمِ نگارین نگار — از ازل تا بابد وقفِ خمار است دلِ ما

شادمان از غمِ هجرانِ میانِ مهٔ خویش
همچو مو در شبِ زار نزار است دلِ ما

واعظ برو بہ بخشِ منِ می پرست را — آخر تفاوت است ز ہشیار مست را
از زلفِ تابدار تو در عرصه گاهِ عشق — هر دل بذوقِ خویش پذیرد شکست را
کرشمهٔ زمستیٔ چشمت بیان کند — بیخود کشد بکوچه صد اہلِ نشست را
ای آه و گریه ام که ز طوفان گذشته است — خوش در گرفت عالم بالا و پست را

منشین بغیرِ شاهد و می شادمان اگر
داری بیاد نکتهٔ عهدِ الست را

یارب مباد خالی از آن می ایاغِ ما — کان رشکِ آفتاب کند داغ داغِ ما
عنقا هزار ساله ره اگم کند ز خویش — خود در طریقِ عشق نیابد سراغِ ما
ما را بغیرِ باده نباشد شگفتگی — گویا درونِ عالمِ آب ست باغ ما
از دولتِ سرشک دو چشمِ مطیرِ خویش — در تازگی چو برگِ گل آمد دماغ ما

چون شادمان ز شوقِ گریبانِ آن پری — خون میچکد ز دیدهٔ گل های داغِ ما

عاشقم از مئے گلگون نبود عار مرا ‏ ‏ ‏ ‏ رہ نمائید سوئے خانۂ خمار مرا
تو بیا تا بسوئے باغ خرامیم بہم ‏ ‏ ‏ ‏ نئے تو راحت نہ دہد دیدنِ گلزار مرا
زاہد انکار ز من دارد اگر معذور است ‏ ‏ ‏ ‏ زانکہ او را نبود شیوۂ بیزار مرا
عیش مے خوردن و گلگشتِ چمن وقتِ بہار ‏ ‏ ‏ ‏ دور ز ان چہرۂ گلنار بود خار مرا

شادمان تا ے زان زلف گرہ گیر منست
عاشقم سبحہ و زنار چہ در کار مرا

اے بنامت گشت نامی نامۂ دیوانِ ما ‏ ‏ ‏ ‏ طبع سرکش ہم ز لطفت رام در فرمانِ ما
اے طبیب مہربان درمان خود ضائع مکن ‏ ‏ ‏ ‏ زانکہ دردِ یار باشد بہترین درمانِ ما
آسمان در بحرِ اشکِ ما حبابے بستن است ‏ ‏ ‏ ‏ نوح کشتی کے برد از ورطۂ طوفانِ ما
تا ز تابِ مہر خندان روئے او در دیدہ مست ‏ ‏ ‏ ‏ لطفِ شبنم کے پذیرد سبزۂ بستانِ ما
در شبِ بارانِ ہجران برق می آرد سلام ‏ ‏ ‏ ‏ از لبِ خندانِ او با دیدۂ گریانِ ما
سہل باشد در حساب اے زاہدِ طاعت فروش ‏ ‏ ‏ ‏ پیش موجِ لطف او مشتِ خسِ عصیانِ ما
ایکہ ذوقِ سیرِ گلزارے بہ بین از خونِ دل ‏ ‏ ‏ ‏ لالہ زارِ تازہ در ہر گوشۂ دامانِ ما
فی المثل گر بگذرد گرد و ز تفِ مرغی کباب ‏ ‏ ‏ ‏ صورتِ مرغِ طرب از سینۂ بریانِ ما

شادمان این نیم جان را چون بتا وانش دہم
گر شود پیکانِ او آب از دلِ سوزانِ ما

چہ دردِ دل است ندانم بہ من نگار مرا ‏ ‏ ‏ ‏ کہ مرہمے نہ کند خاطرِ فگار مرا
بسانِ خوئے تو نازک بروزگار فراق ‏ ‏ ‏ ‏ غمِ میان تو کردہ تنِ نزار مرا
بتارِ تارِ سرِ طرۂ تو بربستہ است ‏ ‏ ‏ ‏ قضا ز روزِ ازل جانِ بیقرار مرا

بغیر چشمِ سیاہ تو اے غزالِ ختن — کہ تیرہ کرد چو زلفِ تو روزگار مرا
کجاست طالع آنم کہ آن چمن رخسار — چو برگِ گل کند از لطف خار خار مرا

چو شادمان شدہ ام خاکِ راہ توسنِ یار
کہ عارہاست ز چشمِ فلک غبار مرا

آنکہ گمنام شد از عشق بنام است اینجا — پختہ کون و مکان یکسرہ خام است اینجا
دل بدردِ تو طرب دارد و جانم نعمت — عشرت و خوشدلی ہر دو تمام است اینجا
در برم دل ز سرِ زلفِ تو آویختہ است — جلوۂ عقل بیک مایہ حرام است اینجا
واعظ امروز لب از وعظ میالاے برو — وعظ رانیست اثر شیشہ و جام است اینجا
مایہ جز ذوق غمِ یار نداریم مراد — ہر کہ ناکام تر از عشق بکام است اینجا
کفر و اسلام یکے برہمن و شیخ یکے — زین میان بے طلب یار کدام است اینجا

شادمان بندۂ عشقست کہ از روزِ ازل
توسنِ چرخ و فلک رام و غلام است اینجا

رنگے بدہ بہ چہرۂ گل آفتاب را — بوے ز زلفِ سنبل پر پیچ و تاب را
از شرمِ چشمِ مست تو در مے اثر نماند — کیفیتے از آن لبِ میگون شراب را
از لطفِ رنگ و بو نتوان سوزِ عشق یافت — سرگرمی شراب نباشد گلاب را
تا گل ہزار پارہ کند جامہ در چمن — یک سو فگن ز چہرہ گلگون نقاب را
خواہم شگافت سینہ و دل را برون فگند — کس در قفس نساختہ مرغ کباب را
از حرفِ مدعی نتوان یافت رمزِ عشق — یعنی کہ لطفِ آب نباشد سراب را

صورت ترانۂ غزلِ شادمان بدہر

شرمنده ساخت نغمهٔ چنگ و رباب را

جدا ز بزم تو راحت بود گزند مرا
به مجلس تو هلاهل بود چو قند مرا

ز دود من شود ابرے و بارد آب حیات
اگر ز بهر تو سوزند چون سپند مرا

اگرچه از همه آزاد بودم از همت
ولیک زلف تو آورد در کمند مرا

هزار گونه طرب پیش من نهاد فلک
بغیر درد نیفتاد دل پسند مرا

بدان عزیمتم اکنون که از توجهٔ عشق
بهیچ درد نیابند دردمند مرا

بروزگار وفا در هواے قامت یار
کشید از دو جهان همت بلند مرا

الله الله چه گل و سبزه بکام است اینجا
توبه از بادهٔ گلرنگ حرام است اینجا

نوبهار است مے و ساقی و مطرب طلبیم
پختگی هاے خرد یکسره خام است اینجا

خضر گو دم مزن از فیض دم آبحیات
برکف مغبچه تا باده بجام است اینجا

جز رخ و زلف بتان که ضیابخش دلند
این مقامست که نے صبح نه شام است اینجا

بغمزه دلبری از دست دلربایان را
به پیش تو چه نمود است خودنمایان را

خوش از سواد خطت بر فزود کشور حسن
چو از سیاهی لشکر جهان کشایان را

براه شوق تو گر دیده آب شد چه غم است
بس است آبلهٔ پا برهنه پایان را

بیک نگاه تو از خاک زنده میگردند
قیامت است نگاه تو آشنایان را

چو شادمان به سخن زان مقیدم که سخن
سلام میرساند سخن سرایان را

ردیف ب

اے کردہ حق ز نورِ تو تعمیرِ آفتاب — سازد ہمیشہ رائے تو تدبیرِ آفتاب

گر نیم شب مقابلِ روے خودش کنی — جو شد ز نورِ صبح تو تصویرِ آفتاب

در خاک تیرہ افگند از مرغزارِ چرخ — مژگانِ ہمچو تیرِ تو نخچیرِ آفتاب

گر یک نظر بروے تو بیند جوان شود — این صد ہزار سالہ کہن پیرِ آفتاب

بر کلکِ شادمان نرسد تہمتِ خطا
ہرگز نہ بستہ زنگ بہ شمشیرِ آفتاب

اے روشن از فروغِ تو رخسارِ آفتاب — وز روے تست گرمیِ بازارِ آفتاب

گر یک سحر ز روے تو کسبِ ضیا کند — زین روے بس بلند شود کارِ آفتاب

گر از رخِ تو سوخت دلم بس عجب مدار — آتش زند در آئینہ انوارِ آفتاب

سازندہ نیست بخت بہر دون ناسزا — کوری دہد بہ شپرہ دیدارِ آفتاب

پیداست شادمان بجہان ہمچو نورِ مہر
از مشرقِ طبیعتم آثارِ آفتاب

ماہ از شرمِ رخِ یار نہان است امشب — وصف آن دورتر از شرحِ بیان ست امشب

گرچہ ہجرانش بدل تفرقہ بخشد لیکن — یاد آن جان و دل آرامشِ جان است امشب

ہمچو گل خندہ زنان دی ز برم رفت از آن — از غمش ہر مژہ خونبار چکان است امشب

آنکہ دی روز بجز ہرزہ نمیگفت بمن — نامِ آن شوخ مرا وردِ زبان است امشب

پردہ پوشی بکن اے زاہدِ خود بین کہ بشوق
شادمان رو بہ رہ بادہ کشان است امشب

جهان از چراغِ اشکِ چشمم روشن است امشب دو عالم گوهرِ مقصودم اندر دامن است امشب

بکامِ دوستانم از وصالِ یار میدانم کزین غم خاطرِ دشمن بکامِ دشمن است امشب

درِ گلزار خود بگشا بگو با غبانِ بلبل که از یادِ رخش هر سو که بینم گلشن است امشب

ز تیرِ آهِ زهرآلودِ دشمن من نمی‌ترسم که نقشِ طرهٔ او در برم دل جوشن است امشب

من اندر عشرت و عیش و طرب و سن نمیرانم که در میدانِ غم تنها دلِ من ایمن است امشب

ز گرمیها که بر من میکند یار از رهِ شفقت دلِ دشمن ز آتش‌هاے حیرت گلخن است امشب

مرا چون شادمان بر آسمان است پایه از وصلش
رقیبِ تیره‌دل زین غم بچاهِ بیژن است امشب

خیالِ آن مژه در سینهٔ من خنجر است امشب ز اشکِ گرمِ من بسترمکانِ اخگر است امشب

دلم سیماب شد در سینهٔ صد چاک حیرانم مگر آهِ اسیرانِ طرهٔ اش ابتر است امشب

مکن اے شمع چندان سرکشی در بزمِ مشتاقان که روے او ز ماهِ آسمان روشن‌تر است امشب

چه باک از سیم و زر در کف نمیگیرم ز بیباکی قلم در دستم از وصفش چو کانِ گوهر است امشب

ز زهدِ خشک معذورم بسانِ شادمان از غم
گذارِ موجِ سیلابِ سرشکم بر سر است امشب

اے از رخِ تو زرد شده رنگِ آفتاب خواهد گرفت حسنِ تو اورنگِ آفتاب

با تیغِ ابروان و به مشکین کمندِ زلف دارد همیشه ماهِ من آهنگِ آفتاب

باشد چنانکه ذره پا لوند بر کشند سنجند گر شکوهِ تو با سنگِ آفتاب

هر چند ماه غاشیه دار است پیشِ مهر باشد مهِ جبینِ تو سرهنگِ آفتاب

از زلف و چشم و ابرو و خال و خط اے صنم لشکر کشیده روے تو بر جنگِ آفتاب

دستِ تو شادمان قلم و تیغ برگرفت
از پنجهٔ عطارد و از چنگ آفتاب

در دلِ من همه اندیشهٔ یار است امشب
غیر را بر درِ این خانه چه کار است امشب

از خیالِ رخِ زیباے تو اے رشکِ بهشت
هر کجا می نگرم باغ و بهار است امشب

عیش مینا لذ ازین ذوق که من با تو خوشم
غم ازین غصه و غم زار و نزار است امشب

از براے رخِ چون مهرِ تو تا صبحِ وصال
چشمِ سیاره میقات شمار است امشب

شادمان طرحِ سخن تازه تر انداخته
فیض را بر دلِ تو راه گذار است امشب

صبحدم کز فیض گشتم همنشینِ آفتاب
نقشِ نامِ شاه دیدم بر نگینِ آفتاب

شاهِ دین پرور شهاب الدین محمد بادشاه
ثانیِ صاحبقران کامد قرینِ آفتاب

تا قرینِ آفتابش گفته ام هستم خجل
زانکه باشد سایهٔ حق برترینِ آفتاب

معجزِ وصفِ سریرش بین که میکارم برق
تخمِ گلهاے مدیحش در زمینِ آفتاب

تختِ شاهنشاه باز آبِ گهر پیدا کند
موجِ دریاے خجالت بر جبینِ آفتاب

صفحهٔ اشعارِ من از وصفِ تختِ بادشاه
چون یدِ بیضا بود در آستینِ آفتاب

روے اورنگِ شهنشه از آبِ لعل و تابِ دُر
خیرگی بخشد به چشمِ دوربینِ آفتاب

خوبیِ اعجازِ مدحِ شاه را نازم که ساخت
از بلندیِ معنیِ من دلنشینِ آفتاب

شادمان ظلِ شهنشه بر جهان پاینده باد
تا بود رخشِ فلک در زیرِ زینِ آفتاب

امروز آبروے سخن در زبانِ ماست
آبِ حیات موج زنان در دهانِ ماست

تا دردِ اوست در دلِ ما کرده خارِ عشق — سرمایهٔ دو کون رهینِ دکانِ ماست

آئینهٔ طبیعت هر مدعی که هست — تاریک گشته از دمِ تیغِ زبانِ ماست

ما از وفا غبارِ رهِ یار گشته ایم — گردون کمینه خاکِ درِ آستانِ ماست

عمریست کز طریقِ تجرد نگاهِ شوق — پیکے ست آفتاب که در سر عنانِ ماست

آئینه نیستم ولے از صفاے دل — پیدا چو مے ز جامِ بلورین نهانِ ماست

گر دستِ ما تهی ست ولے از غبارِ عشق — گوشِ فلک پُر از گهرِ داستانِ ماست

دل وقفِ داغ دارد و تن غرقِ خونِ عشق — در باغِ دهر لاله مگر توامانِ ماست

غمگین نه ایم گرچه که در دورِ آسمان
هر جا غمست وقفِ دلِ شادمانِ ماست

آنکه لب از شرمِ لعلِ او مسیحا بسته است — تهمتِ معجز بیانی بر لبِ ما بسته است

کیست کز وصفِ دُرِ دندانِ او چون من نه مهر — نظمِ خود را بهتر از نظمِ ثریا بسته است

گر نه وزدیده است نقدِ دل بعیاری چرا — طرّه را از رشتهٔ جانم بپا بسته است

میرسد آن شهسوارِ رخشِ حُسن اما چه سود — فوجِ اشکِ چشمِ ما راهِ تماشا بسته است

شادمان مشکل که بر دارد دگر از بیخودی
هر که چشمِ خویش را بر روے زیبا بسته است

از آن زمان که غمِ عشق میهمانِ من است — جهان عیش و طرب سر بر آستانِ من است

بهر کجا که روم کامیابِ وقتِ خودم — که یک جهان سپهِ درد در عنانِ من است

بدامِ کس ز پیِ دانه ملتفت نشویم — که بر شجرِ همت آشیانِ من است

زبان بهرزه کجا آشنا کنیم عبث — که آبروے سخن از سرِ زبانِ من است

بذوقِ عیش و طرب من ز دردِ سر نکشم
که دردِ بادهٔ جانِ شادمان من است

خالِ رخِ تو تخمِ گلستانِ آتش است
خطِ تو آیتے است که برشانِ آتش است

خود سبزهٔ مراد چه روید از آنکه دل
از عشقِ روے گرمِ تو میدانِ آتش است

تا گرم گردد از مددِ گریه بسترم
اشکم بیاد خوے تو طوفانِ آتش است

در گلستانِ رویتو دل در بهارِ حسن
مرغِ سمندریست که مهمانِ آتش است

چون شادمان ز رویتو صد شعله چیده ام
کآتش پرست در پئے سامانِ آتش است

عشق چون جلوه کند عاقل و دیوانه یکیست
که بمیدانِ فنا بیدل و فرزانه یکیست

چونتو از یار جدائی حرم و دیر جداست
یار گر با تو بود کعبه و بتخانه یکیست

رفعت و پستیٔ دنیا چه تفاوت دارد
آشیان گرنه و بالاست ولے خانه یکیست

نشه در خوردِ دماغ سرِ هر مست بود
گرچه در بزمِ جهان باده و پیمانه یکیست

مهوشان بهرِ شکارِ دلِ ما صف زده اند
لیک زان جمله بخونریزیٔ ترکانه یکیست

خوبرویان همه سرو اند گل و لاله ولے
زان میان با دو سیه نرگسِ مستانه یکیست

مگس از حرص بشیرینی و تلخی یار است
لیک صد راه و فا شیوهٔ پروانه یکیست

اختلافِ نظر است که صد رنگ نمود
ورنه در باغِ جهان جلوهٔ جانانه یکیست

شادمان یافتنِ یار چو اندیشه برون ست
در شناسائیِ او واله و فرزانه یکیست

دل از خیالِ زلفِ تو دیوانه خوشتر است
جان بر رخِ چو شمعِ تو پروانه خوشتر است

زاهد برو که توبه بما سازگار نیست / پیمانِ ما بباده و پیمانه خوشتر است
ما از مے مغانه چرا بے خبر شویم / چون بے خودی ز نرگسِ مستانه خوشتر است
از زیستن بصحبتِ آنان که بے هشند / مُردن بیادِ مردمِ فرزانه خوشتر است

زان جانِ نازنین که غمش نیست شادمان
در عرصهٔ الم دلِ مردانه خوشتر است

در سر مرا ز عشقِ تو سودائے دیگر است / دل زان دو زلف سلسله برپائے دیگر است
مجنون بسے نوشت بیابان ولے مرا / دل در غمِ تو بادیه پیمائے دیگر است
از نرگسِ چمن نبود بے خودی مرا / این بیخودی ز نرگسِ شهلائے دیگر است
تهمت چرا به بادهٔ پیرِ مغان بود / بیهوشیم ز نشهٔ صهبائے دیگر است
در بزمِ عشق از کفِ ساقیٔ مایشاق / هر ساغرِ غمت طرب افزائے دیگر است
گر بود بیش زین سخنِ کوه کن کنون / از من برو ز کارِ تو غوغائے دیگر است
فکرِ کسے به رمزِ دهانش نمے رسد / کین معنیٔ دقیق معمائے دیگر است
گو باغبان به لاله و گُل این همه مساز / دانی که کلکِ ما چمن آرائے دیگر است
بے آب ساخت گوهرِ پروین بر آسمان / نظمِ متینِ ما که ثریائے دیگر است

ما را برائے اهلِ خرد التفات نیست
کان رائے رائے دیگر و این پائے دیگر است

باز دل دیوانه شد زنجیر موئے من کجاست / تُند خوئے و سرکشے خورشید روئے من کجاست
از شرابِ بیخودی بیخودترم امشب ز دوش / من کجا افتاده ام آن آرزوئے من کجاست
نیستم عنقا ولے گم گشته ام در اوجِ دوش / کس چه میداند که هردم گفتگوئے من کجاست

میکنم باخویشتن تکرار حرفِ عشق دوست
ہیچ میداند کسے کین جستجوے من کجاست

عقل مے آید بسانِ محتسب مستِ غرور
ساقیا بنماے تا جام و سبوے من کجاست

آئینہ از رُخ تو صفاے دگر گرفت
وز نرگسِ تو سرمہ بہاے دگر گرفت

ما را نظر بہ بیش و کم روزگار نیست
نتوان زروے حرص خداے دگر گرفت

آئینہ دلم کہ چو خورشید روشن است
از عکس روے دوست جلاے دگر گرفت

چندانکہ یار کرد جفا بر دلِ حزین
مہرے دگر فزود و وفاے دگر گرفت

طبع تو شادمان زازل روشن است لیک
از وصفِ روے یار ضیاے دگر گرفت

جان خود خراب طرہ آوارۂ کسے است
دل صید زخم خوردہ آوارۂ کسے است

گلچین چرا خجل نشوی زانکہ از چمن
ہر گل کہ چیدۂ تو دلِ پارۂ کسے است

منّت پذیر شمع دل افروز نیستم
کین خانہ روشن از مہ رخسارۂ کسے است

پیکان غمزہ را کہ بہ زہر آب دادۂ
این ہم عنایتے است کہ در بارۂ کسے است

آب رواں ست نظم خداداد شادمان
بروے چہ جاے طعنہ و پیغارۂ کسے است

مرا ز گلبدنان خار خار در جگر است
اگر ہزار بگویم ہنوز بیشتر است

گل شرر بدر سینہ ام ز تشنہ لبی
اگرچہ خون دلم حلقہ حلقہ تا کمر است

بہ صحنِ باغ از آن دل نمے کشد کہ مرا
ز داغہاے غمت لالہ زار در جگر است

ز پاے تا بہ مژہ سودہ گشتہ ام اے واے
ہنوز راہ دراز است یار دورتر است

هوای بزم تو چون شادمان بدل دارد
وگرنه کار بدستِ خدای دادگر است

دل لحظ لحظ صیدِ جفاساز دیگر است — جان خود شکار غمزهٔ طنّاز دیگر است
گشتن نگهِ چشم تو کم باید از غرور — چشمِ ترا بناز نگر ناز دیگر است
پروانه نیست دل که رود گردِ هر چراغ — این شاه باز را سر پرواز دیگر است
آن تلخ و تند وشش نکند صوفی اختیار — با عاشقانِ غمزده دمساز دیگر است

بر حرفِ نازکت که نهد نقطه شادمان
کانجام دانش تو هم آغاز دیگر است

بسکه خالِ زیر چشمش دلربا افتاده است — از تماشایش دلِ عاشق زپا افتاده است
دامِ زلفش را بنازم کز سرِ مهر و وفا — جا بجا در حلقهٔ او صد هما افتاده است
در دیارِ عشق کس درمان نمی خواهد زکس — صد مسیح اینجا بدردی مبتلا افتاده است
طرفه بی قیمت بچنگِ روزگار افتاده ایم — همچو بوی گل که در دستِ صبا افتاده است

ما بشادی دل نمی بندیم همچون شادمان
کز ازل دل با غم یار آشنا افتاده است

ما را آب خضر ز شکرت دهان پر است — وز جوهرِ مدیح تو تیغ زبان پر است
از اشکِ عاشقان و سجودِ سرِ شهان — چون چرخ ز ستاره و مه آستان پر است
گر دستِ عاشق از زر و سیم و گهر تهی است — لیکن ز آه و نالهٔ عاشق جهان پر است
منت پذیرِ شمع سه آستان نه ایم — کاشانه ام ز نورِ رخ مهوشان پر است

ای دل بسنگریزهٔ گوهر نه بسته است — گز شب چراغ داغ دل شادمان پر است

چون ترکِ چشم یار ز ابرو کمان گرفت
عاشق خدنگ هر مژۀ او بجان گرفت

کیفیتِ نگاهِ بتان با کسے مگوے
کین مے ز دستِ خویش بہ بادہ نہان گرفت

چون جلوہ گر شدی بہ چمن چون نسیمِ صبح
از مقدمِ تو سروِ گلستان روان گرفت

بادِ سحر ز زلفِ تو آورد نکہتے
کز وے ہزار غلغلہ در بلبلان گرفت

از دستِ ساقیٔ کہ ز دستش گریز نیست
گر زہر در شراب توان شادمان گرفت

ما را بہ مرگِ نفس ستم گرچہ ماتم است
دشمن اگر بہ فاقہ بمیرد کرا غم است

تنہا نہ حاتم او ست کہ جودے کند بخلق
آنکس کہ از کسے نستاند و حاتم است

در پیشِ اهلِ ذوق نیرزد بہ نیم جو
گر دولتِ قباد و اگر حشمتِ جم است

زایندہ و گذشتہ چہ یاد آوری عبث
نقد یکہ در خزینہ تو داری ہمین دم است

آندم کہ شادمان بہ ارم ناز میفروخت
اکنون فتادہ مست در آن زلفِ پرخم است

آئینہ از رخِ تو گلستانِ دیگر است
جام از لبِ تو چشمۂ حیوانِ دیگر است

با چشم و خال و خط بکنم نسبتش بہ مہر
کان آفتاب را سر و سامانِ دیگر است

بنشین و مے بنوش کہ از آتشِ غمت
ہر دل برائے نقلِ تو بریانِ دیگر است

این غیر تم بگشت کہ در روزگارِ عشق
ہر لحظہ دستِ غم بہ گریبانِ دیگر است

درمانِ ما مسیح ندانست شادمان
کین درد دردِ دیگر و درمان دیگر است

کس دل چو من بہ طرۂ دلبر نہ بستہ است
گر بستہ غیرِ عاشقِ بے سر نہ بستہ است

در صیدگاه غمزه ز مژگانِ آبدار
کس ہمچو ترکِ چشم تو خنجر نه بسته است

جز اشکِ من کسے ز سلاطینِ روزگار
جسرے بروے بحر ز گوہر نه بسته است

ما نامه را به قاصد آہے سپرده ایم
کس شعله را ببالِ کبوتر نه بسته است

آنسوے آسمان بسخنت رفت شادمان
آرے بروے باد کسے در نه بسته است

ہر کجا اہل درد تاج سر است
سنگ و خاکش ہمه زر و گہر است

لذتِ جاه و سلطنت دیدم
دولتِ فکر را نمک دگر است

چون ہنر را نماند عزت و قدر
بے ہنر بودن از دو ہنر است

بنظر آمد آن دو لعلِ لبش
مے رنگین چشمۂ خضر است

شادمان چیست این کلاهِ نمد
صندلے از براے درد سر است

شادی چو غم بکشورِ ما دلپذیر نیست
چندانکه در رہِ عیش بدل جاگیر نیست

گل را بروے او نتوان داد نسبتے
زآنرو که آفتاب بآن رو نظیر نیست

از بسکه ما بفقر و فنا خو گرفته ایم
در چشم ما حریر چو نقشِ حصیر نیست

ہر کس که ہمچو لاله بداغِ تو دل بسوخت
او در حسابِ مردمِ روشن ضمیر نیست

گر زہر در شراب دہد شادمان بگیر
از دستِ ساقئی که ز دستش گزیر نیست

در بدر گشتن ز بے سنگی نه آئینِ من است
چرخ سرگردان ز شرمِ حسنِ تمکینِ من است

خالِ رخسارِ عروسِ معنئ رنگین بود
نقطۂ کز امتحانِ کلکِ مشکینِ من است

بلبلان کردند ورد از شعرِ رنگینم که باز
رنگ گل‌های چمن چون طبعِ رنگینِ من است

گر نه شب از آهِ من این داغ ها دارد فلک
پس کمر از کهکشان چون بسته بر کینِ من است

بیقراریهای من چون شادمان از زلفِ اوست
غیر زنجیرِ سرِ زلفش نه تسکینِ من است

از دستِ یار ساغرِ سرشارم آرزوست
وز روی او تفرجِ گلزارم آرزوست

دارم ز عشقِ روی تو مصحف ز بر ولی
از تار تارِ زلفِ تو زنارم آرزوست

بگذر مسیح از سرِ فکرِ علاجِ من
کز تیرِ غمزه اش دل افگارم آرزوست

گفتی که می پرستی بمعشوقه باز هم
گر نیستم بجان تو کین کارم آرزوست

یار بسیار ولی یارِ وفادار یکیست
این همه یار بزبان اند ولی یار یکیست

دل چو از ذوق مسلمان نبود در رهِ عشق
کفر و اسلام یکی سبحه و زنار یکیست

دل بهر شوخ مده زانکه نداند قدرش
ایکه میدانی بعالم دل و دلدار یکیست

من و تو هر دو زیک خاک زمینیم چه شد
رنگ گر مختلف آمد گل و گلزار یکیست

شادمان باد تو و غیر به بازارِ جهان
اهلِ صد گونه متاعیم خریدار یکیست

گر بمسجد ره نباشد گوشهٔ میخانه هست
ور طوافِ کعبه نبود خدمتِ بتخانه هست

گر نباشد غلغلهٔ تسبیح در کنجِ خمول
بر درِ میخانه های نعرهٔ مستانه هست

من نخواهم مُردن امشب ای اجل زحمت مکش
گر ز تن جان گشت خالی باده و پیمانه هست

مینواند چهرهٔ صد شمع را افروختن
شعلهٔ شوقیکه در بال و پرِ پروانه هست

گر بود دستم تهی از سیم و زر اندیشه نیست
کز غمش هر گوشهٔ چشمم پر از دُر دانه هست

شادمان را طرهٔ زلف یکی دیوانه ساخت
گرچه او را در رهِ دانش دلِ فرزانه هست

تنها ز سوزِ عشق تو مغزِ سرم گداخت
مانند شمع بزم سر و افسرم گداخت

تا آفتابِ حسنِ تو ام دیده برفروخت
الماس ریزه بر مژه های ترم گداخت

ترسم ز گرمیٔ دلِ آتش فشان که یار
دل بد کند که در بر او خنجرم گداخت

مرهم مکن مسیح که از گرمیٔ دماغ
گلدسته های داغِ جنون بر سرم گداخت

اوراق صد سفینهٔ اشعارِ شادمان
چون برگ گل ز گرمیٔ دل در برم گداخت

جهان تازه از چشمِ گریان ماست
گل و سبزه ممنونِ احسانِ ماست

ز گوهرفشانی و دریا دلی
همین چشمِ ما ابرِ نیسانِ ماست

سرشکِ سحر نالهٔ نیم شب
طفیلِ غمش مونسِ جانِ ماست

گریزد ز ما عشرت و عیشِ دهر
مگر درد و غم مردِ میدانِ ماست

طبیب از چه زحمت کشد شادمان
چو پیوسته از درد درمانِ ماست

روی او رنگ گلستان بشکست
رونق بازار باغبان بشکست

مستِ من از سرِ سیه مستی
شیشه بر فرقِ آسمان بشکست

یار قد بر فراخت در گلشن
کمرِ سروِ بوستان بشکست

ناله در دل شکست عاشق را
همچو تیرے که در کمان بشکست

راست گویم که در جهان بمراد
یک لب نان نمیتوان بشکست

زآنکه بسیار آسمان خسیس
کاسه بر فرق میهمان بشکست

رشک اشعار شادمان امروز
رنگ گوهر درون کان بشکست

یک گل بروتیو بگلستان که دیده است
سروی بقامت تو ببستان که دیده است

جز طبع موشگاف که بیند دهان یار
بی چشم خضر چشمهٔ حیوان که دیده است

روشن دلان زساز دو عالم منزه اند
خود آفتاب را سر و سامان که دیده است

بوی کباب ما دل عالم کباب ساخت
زینسان زتاب غم دل بریان که دیده است

ابری سیاه گوهر خامه نگار ما
گوید چو من ترشح نیسان که دیده است

از خون شادمان که بدست نگار بست
چون پنجهٔ تو پنجهٔ مرجان که دیده است

زچشم تنگ تو بر مردمان جهان تنگ است
که هر نگاه ترا صد هزار نیرنگ است

زریش خندهٔ گلستان نمی شود معلوم
که صوت بلبل شوریده خارج آهنگ است

بآسمان نتوان جنگ کرد از رهٔ عقل
بسفلگان جدل اهل معرفت ننگ است

چه چاشنی ست درین مشت استخوان که مدام
همای بر سر خاکم بزاغ در جنگ است

حجاب نکهت گل در میان نمی گنجد
که شادمان صفت این دل بیار همرنگ است

گل نی جمال عکس تو در هیچ باغ نیست
گو لاله در چمن که زروتیو داغ نیست

روشن نشد زتاب رخت تیرگی زلف
دود چراغ عکس پذیر چراغ نیست

ما همه داغ بزم نداریم غیر یار — در مجلسیکه ساقی صاحب دماغ نیست

در گلشنم ز نالهٔ بلبل چه فایده — تا در ایاغ من می چون چشم زاغ نیست

پیمانهٔ حیات مرا پر کنید و بس

من چون زیم چو باده میان ایاغ نیست

گل بمانند رخش در صد گلستان یافت نیست — سرو چون بالای او در هیچ بستان یافت نیست

غیر خضر از خط او کس بر لبش دستی نیافت — زانکه غیر از خضر کس را آب حیوان یافت نیست

گو مسیح از سادگی اعجاز خود ضایع مساز — درد دل درمان عاشق را چو درمان یافت نیست

در شب تار ار کسی خورشید خواهد در نظر — این عجائب جز در آن زلف پریشان یافت نیست

شادمان امروز حرف خویش را عزت مدار

زانکه زینسان گوهر ارزنده ارزان یافت نیست

آب می روغن چراغ دل است — آتش باده آب باغ دل است

هیچ عشاق باز نتوان جست — هر که سرور پی سراغ دل است

گل چه باشد که بی رخش خورشید — در گلستان عشق داغ دل است

ما خراب شراب کس نشویم — تا می عشق در ایاغ دل است

هر سلاست که در عبارت ماست

شادمان جمله از بلاغ دل است

تا از خیال رویش این سینه گلستان است — هر خار غم دلم را عشرت فزای جان است

هان ای نسیم سرمست بی صرفه پای مگذار — کین غنچه های خونین دلهای بلبلان است

دست تهی دو عالم در جیب خویش دارم — سوسن ز بی زبانی سر تا قدم زبان است

ازبس که اشک خونی بر روی او فتاده — در هر قدم بکویش گلگشت و گلستان است

در خاطر منغص غم جلوه گر نه گردد
شایستهٔ غم او تا جان شادمان است

پیوسته از درستی ما آسمان کج است — جز بر مراد او نرود کش نهان کج است
گنج مراد در بغل او نهاده اند — آنرا که دل بصورت زلف بتان کج است
تو راست باش گر همه عالم کجی گرفت — خود تیر راست میرود ار چه کمان کج است
پای کسیت کج فتد ار کج کنی عنان — دل راه راستی نرود تا زبان کج است

او را بغیر پیروی راستان مباد
گردون چه باک گر همه با شادمان کج است

سر بسر معنی ام فکر سخن یار من است — گوش کونین پر از نغمهٔ گفتار من است
باغبان گو نگشاید در فردوس چمن — سخن صاف گل تازهٔ گلزار من است
بلبل از زمزمه با من چه زند دم کامروز — رنگ گلهاش ز رنگینی اشعار من است
گریهٔ نیم شب و نالهٔ صبح از غم یار — از تو پنهان نتوان داشت که در کار من است
عاشقم هیچ دل آزرده نخواهم به جهان — راحتش می طلبم هر که در آزار من است
غیر با من چه زند لاف سخنهای بلند — کآسمان فرش ره لشکر افکار من است
بازش آرید که مایوس نگردد ز برم — هر که بر یک درم داغ خریدار من است
دلم از همت عالی نکند کسب طلب — جز غم یار که او نیز طلبگار من است
زاهد از ذوق می و مهر پرستی چه گله — همه دانند که این طرز من و کار من است
من هم از سرکشی عشق قبولش نه کنم — زاهد خشک گر از بغض در انکار من است

شادمانان به غم و درد نسازند دلے
من همه دردم و غم یار وفادار من است

خوش داغ ناز لعلِ تو بر جانِ آتش است
گلشن ز دوری تو ز زندانِ آتش است

بیچاره عاشقِ ذقنت گوے چون برد
دلِ رخش موم روی تو میدانِ آتش است

حسنِ تو مصحف است سراسر حدیث عشق
خطِ تو آیت است که برشانِ آتش است

دل از تو دور دلبرِ عاشق بذوق نیست
چون سبزهٔ که وقف بیابانِ آتش است

چینے که بر جبینِ تو اے نازنینِ دهر
یا موج آب خضر به طوفانِ آتش است

یارب چه آتش است که از عکسِ روے تو
آئینه را بسینه گلستانِ آتش است

آتش پرست گشت بروی تو شادمان
همت نگر که رستم میدان آتش است

آفتاب آئینه دارِ طلعت زیباے اوست
آسمان خود از ازل سرگشته سوداے اوست

نسبتِ لعلِ لبش با مے نیارم کرد زانکه
مرهم از دیوانگان لعلِ جان افزاے اوست

چرخ را حکمے نباشد بر سرِ آزادگان
آفتِ جان و دلِ ایشان ز سرتاپاے اوست

همچو مے کز شیشه روشن نماید رنگِ او
خونِ ما دل خستگان پر ظاهر از سیماے اوست

شادمان خاموش گشت از نالهٔ جانکاه خویش
لیک گوشِ آسمان یکسر پر از غوغاے اوست

فصلِ گل است باغ پر از صوتِ بلبل است
وقتِ نشاط و مستی و نوشیدنِ مل است

بے جامِ مے مباش که در نزد اهلِ ذوق
دستے که بے پیاله بود شاخ بے گل است

از شیخِ شهر کم نبود در حساب ما
مینا که در دِ او همه شب آیتِ قل است

آسوده آن دل است که راحت پسند نیست
آزاده خاطرے که بزنجیرِ کاکل است
شادی غمی برو بتو بر اہلِ دل خوش است
گر یار در نظر نبود ہر دو مشکل است
حقا که ناگزیر ز دیوانگی بود
آن دل که صیدِ حلقهٔ زلفِ چو سنبل است
رویش خبر ز معجزِ مصحف دہد بدل
خطش درست نسخهٔ از سحرِ بابل است
این اجتماعِ خلق که بینی بهمد گر
خود سر بسر مشابهتِ صحبتِ پل است

زامروز نیست گر نظرِ یار شادمان
پیوسته چشمِ همتِ بارِ توکل است

آنجا که زلفِ اوست حدیثِ کمند چیست
وآنجا که جانِ ماست نظر بر سپند چیست
ناصح ز پندِ ما مکن آزرده خویش را
مجنونِ دردمند چه داند که پند چیست
در پیشِ ما ز شاد و نژند این همه مگوے
معنی لفظ شاد چه باشد نژند چیست
سوراخِ مور و کاخِ سلیمان برابر است
در راهِ عشق پست کدام و بلند چیست

مارا چه نسبت است بزاهد چو شادمان
دیوانه را به مردمِ نادردمند چیست

امروز ز شوق تو ام از خود خبرے نیست
جز بے خبری شیفتگان را هنرے نیست
خر بهتر از و در نظرِ اہلِ محبت
آن را که ز سوزِ الم او خبرے نیست
من بیشتر آشفته ام از زلفِ تو هر چند
بر رو بتو از زلفِ تو آشفته ترے نیست
لاچار بدل میخورم از شستِ تو پیکان
کاندر جدلِ عشق به از جان سپرے نیست

از بس که بے ساخته ام در غمِ عشقت
زانم ز دمِ آتش و آبم حذرے نیست

دانی که مرا با سر زلف تو سری هست
هر موی سرم راز جنونش اثری هست

آنرا که ز غوغای دو عالم خبری نیست
معلوم توان کرد که او را خبری هست

بر چهره ز مژم مژه از هم نگشاید
آنرا که درین ره ز الم چشم تری هست

گر لعل و گهر نیست مرا زینت صندوق
هر موی تنم راز بلاغت هنری هست

نشگفته مرو از چمن دهر که عالم
گر منزل بودن نبود رهگذری هست

امروز از ترانهٔ بلبل چمن پر است
اطراف بوستان ز گل یاسمن پر است

از بس که یاد سنبلش اندر ضمیر هست
چون زلف گلرخان دل ما از شکن پر است

قسمت نگر که تشنه لب از دهر میردم
ما را که ز آب چشمهٔ حیوان دهن پر است

شد سالها که ما گل صحرای غربتیم
وز خار هجر دیدهٔ اهل وطن پر است

از بت چه دیده است ندانم که هر سحر
از خاک سجده ناصیهٔ برهمن پر است

گر دست ما تهی ست ز گنج و گهر چه باک
تیغ زبان ز جوهر ذات سخن پر است

تنها فلک حسود تو خود نیست شادمان
هر کو دلی که هست دل او ز حزن پر است

آمد بدولت آنکه فلک خاک راه اوست
خورشید و ماه و مشتری اندر پناه اوست

اندر نبردگاه سواری و سرکشی
شکل هلال سایهٔ پرتو کلاه اوست

صاحبدلی که کار دو عالم ز فرخی
موقوف یک عنایت لطف نگاه اوست

سلطان ملک صاحب شمشیر داد عدل
کاجرام آسمان عدوی از پناه اوست

یعنی ز شاهزاده سلطان مراد بخش
کز شرق تا بغرب جهان در پناه اوست

پرسید از خرد که بگو از جلال او — گفتا که آفتاب فلک باج گاه اوست

گفتم گواه مے طلبم اندرین بگفت
اقبال و عدل و داد بجانب گواه اوست

چو روے او گلے در گلستان نیست — به بستان چون قدش سرو چمان نیست
دل ما مهر او دارد شب و روز — دل او گرچه بر ما مهربان نیست
ز خوبیهاے روے یار امشب — یکے از صد بماه آسمان نیست
خوش آید سنبل سر چشمه لیکن — بخوبی همچو زلف دلستان نیست
اگر جان و جهان خواهد ببازی — بعاشق اندرین سودا زیان نیست
اگر جان رفت ما را غم نباشد — خیال او مگر در سینه جان نیست

از آن دل به بود پیکان بسینه
دلے کاندر غم او شادمان نیست

آن رشک گل که میرسد از ره بهار کیست — شاہے کدام معرکه شاهسوار کیست
اهل بصر بدیده کشندش چو توتیا — این سرمه از غبار سر رهگذار کیست
صد آفتاب تعبیه دارد بچین زلف — آن مه جبین و حسن و لطافت نگار کیست
گل گل شده است دامنم از چشم خونفشان — یارب به پهلوے جگرم خار خار کیست

وقتے که شادمان دل غم بر ملا نهد
مجنون کدام کوه کن اندر شمار کیست

با خیال روے جان افزاے او گلزار چیست — گل بود تا در نظر اندیشه از خار چیست
تار تار طره او صد گره دارد ز ناز — با وجود اعتبار سبحه و زنار چیست

عشقبازان را فدای یار می باید شدن
مردم دیوانه را فکر سر و دستار چیست

ایکه میپرسی ز ما آئین هشیاری خطاست
ما نمیدانیم رسم مردم هوشیار چیست

دل که بود از ما ربود است آن پری سیما بناز
خاطر ما شادمان اکنون غم اغیار چیست

توبه زاهد از می و شاهد نمودن مشکل است
ما اگر قدرت نداریم اینهمه پیکار چیست

شادمان خواهیم مردن در غم یار از وفا
از پی جانان ز جان برخاستن دشوار چیست

با وجود غم جانان بجهان نتوان ساخت
درد تا بر دل ما هست بجان نتوان ساخت

آنچه در سینه نهان ست مرا از غم درد
یکره از شرم بروی تو عیان نتوان ساخت

شکرها دارد ازان ساعد تیغ تو دلم
که بصد قرن ادایش بزبان نتوان ساخت

رخ خورشید گل اندود توان کرد ولے
شعلهٔ شوق تو در سینه نهان نتوان ساخت

کسے که زلف ترا طرز دلبری آموخت
دل نژند مرا ذوق ابتری آموخت

پئے خرابی دل ہاے اہل دین ز ازل
بچشم مست تو آئین کافری آموخت

کسے که در ره عشق تو خاک ساخت مرا
نگاه لطف ترا کیمیاگری آموخت

خیال گوهر دندان او بروز فراق
سرشک چشم مرا شکل گوهری آموخت

من از کجا و سیاق سخن کجا لیکن
مرا هواے لب او سخنوری آموخت

مرا چو وادی ایمن بسوخت از نگهے
که چشم مست ترا سحر سامری آموخت

اے دل از درد محبت ناله و فریاد چیست
خاطر محزون کدام است و دل ناشاد چیست

در دیارِ عشقبازان کس نمی داند که خود — از درِ دیوانِ مهر دیانِ امیدِ داد چیست
ناصح از پندِ ملال انگیز آزارم مده — عاشقِ بیدل چه داند شیوهٔ زنار چیست
رازِ مارا اهلِ دل داند که غیر از عندلیب — کس نمیداند زبانِ سوسنِ آزاد چیست
موبمو اندر راستی تا بر نخوانی نامِ یار — سبحهٔ زیتون چه باشد شانهٔ شمشاد چیست
دل که مرد افتاد ایمان میبرد از دستِ دیو — گیو را و بر بردنِ خسرو غمِ گلباد چیست

شادمان گرشمهٔ بیرون دهد از درد دل
سوزشِ مجنون کدام است و غمِ فرهاد چیست

تا خط بعارضِ تو دمیدن گرفته است — هر مرغِ دل ز سینه پریدن گرفته است
او را اگر هوای شکار است کز هوس — مرغ اندرونِ بیضه طپیدن گرفته است
باز آن دو چشمِ مستِ تو از راهِ کافری — از خونِ اهلِ باده کشیدن گرفته است
هر گل بباغ نکهت دیوانگی گرفت — تا آن نسیمِ زلف وزیدن گرفته است
یار از دلم خبر نگرفته مگر که باز — منقولهٔ رقیب شنیدن گرفته است
ناصح نظر بچاکِ گریبان کند وے — مارا چو جامه سینه دریدن گرفته است

بر حالِ شادمان بشبِ هجر خونِ دل
از چشمِ هر ستاره چکیدن گرفته است

زلفِ تو دفترے ز پریشانیِ من است — خالِ تو مهر بر لبِ حیرانیِ من است
زان سان که روے تست گواهِ ضمیرِ من — لعلِ تو باعثِ گهر افشانیِ من اوست
من سایهٔ همای سخن خواهم که از شرف — نامِ گدائیِ تو سلیمانیِ من اوست
من آفتابِ اوجِ سپهرِ تجردم — سامانِ من ز بے سر و سامانیِ سرِ اوست

چون شادمان کسے کہ بہ حرفِ دل آشناست
دیوانۂ اداے غزل خوانئ من است

همه جا جلوهٔ نگارِ من است
دو جهان پر ز حسنِ یارِ من است

گوشهٔ دامنم گلستان است
گریه سرمایهٔ بهارِ من است

هرچه خواهی بکن که من شادم
اختیارِ تو اختیارِ من است

آن دو گره ها که زلفِ او دارد
همه در رشته‌هاے کارِ من است

خار خاے که راهِ غم دارد
همه در سینهٔ فگارِ من است

رو بدرِ تو مے نماید دل بس
هر که در دهر دوستدارِ من است

شادمان زین گذار اگر خواهی
همه درگه در رہ گذارِ من است

اکنون که گل شگفت مے ارغوان خوش است
فریادِ بلبل از طرفِ گلستان خوش است

صد کوهِ درد بر دلِ ما گر بود چه باک
چون درد از دوست و چندان آن خوش است

عاشق که نقدِ جان و جهان خاکِ راهِ اوست
او را نه هرچه هست غمِ دلستان خوش است

مجلس بخویش دارم از آن رو که در جهان
صحبت بمردِ اهلِ دل و نکته دان خوش است

گر آسمان کج است تو جز راستی مرو
در تیر راستی و کجی در کمان خوش است

در شاهراهِ عشق که باید جریده رفت
برداشتن دل از همه سود و زیان خوش است

غمگین مشو اگر دو جهان غم رسد ز یار ها
کز درد و داغ دوست دلِ شادمان خوش است

لعلِ تو رنگ با مے عناب داده است
زلفِ تو اضطراب بہ سیماب داده است

از سر و زر نگار جبین خود آن نگار
شمعے بدست ماہ جہان تاب دادہ است

تر دستی اش ز پنجہ سنبل ربودہ گوے
مشاطہ کہ زلف ترا تاب دادہ است

از خاکساری تن مفلس کہ آگہ است
منعم کہ تن بہ بستر سنجاب دادہ است

طبع تو شادمان بہ سخن آب میدہد
دآنسان کہ آفتاب بہ تاب دادہ است

آنکہ کام از یار خواہد در حقیقت یار نیست
ہر کہ غیر از یار میجوید کم از اغیار نیست

کفر باشد در محبت بر مراد خویش رفت
غیر ازین در شاہراہ عشقبازان خار نیست

حاصل دنیا و دین در پیش ما منظور نیست
دردمندان را بغیر از درد و غم در کار نیست

ذرہ از درد او بر ہر دو عالم کے دہند
اہل ہمت را نظر بر اندک و بسیار نیست

واعظ از پند ملال انگیز خود زحمت مدہ
وعظ را در کوچہ ما گرمی بازار نیست

بار ہر سر در راہ دلبر فگن از دوش خویش
خلوت عشق است اینجا بار کس را بار نیست

شادمان تا چند دل در کفر و دین بستن عبث
کار عاشق را کشاد از سبحہ و زنار نیست

بے روے دوست بادہ بخون جگر یکیست
از دست یار زہر بشیر و شکر یکیست

مہ طلعتان بدیدہ ما صف کشیدہ اند
لیکن ز روے مہر و وفا در نظر یکیست

ما را نظر بروے تو باشد ز نیکوان
سیارہ صد ہزار و لیکن قمر یکیست

قدر سخن نماند بعالم و گرنہ من
بنمودمے بدہر کہ اہل ہنر یکیست

زآن دل شگفتہ گردد و زین لالہ سر زند
ابر بہار گرچہ کہ با چشم تر یکیست

ازگلِ رخسارِ یار دل چو گلستان شگفت / لاله هم از خرمی با دلِ بریان شگفت

رو چو در آئینه کرد آئینه زین رونماے / خنده ز گل کرد و دلم همچو گلستان شگفت

هرچه کمان دوختم از سرِ زلفش بدل / جمله ز باران اشک ظرفِ گریبان شگفت

شکر که از روے دوست باز بباغِ وصال / غنچۂ پژمرده دل بالبِ خندان شگفت

باش که تا وصفِ آن خضر کند شادمان
سبزه که تا برلبِ چشمۂ حیوان شگفت

از نوبهار عکسِ رُخت انجمن شگفت / تنها نه انجمن که چمن در چمن شگفت

از بیم آنکه گم نکنی رو بشام زلف / صد شمع نور روے تو از ہر شکن شگفت

از جامِ کینه مست رسیدی بمشهدم / صد لاله زاره داغ ز اجزاے تن شگفت

از یادِ آبِ تیغ تو در نوبهارِ شوق / گلهاے زخمِ کهنه ز ظرفِ کفن شگفت

زخمِ دلم ز نکهتِ آن آشنا نه گشت
پروانۂ گلے که ز شاخِ لگن شگفت

سرگرمیِ زمانه ز میخانۂ من است / خورشید مستِ گردشِ پیمانۂ من است

زآن رو بیادِ زلفِ تو زنجیرے کشد / سرحلقۂ جنونِ دلِ دیوانۂ من است

روشن طبیعتان همه از رشک تیره اند / تا آفتابِ حُسنِ تو در خانۂ من است

دریاے آتش است شها شمعِ عارضت
غواصِ آتشینِ دلِ پروانۂ من است

هرچند نالۂ دلِ خونخوار نارسست / ترسم ز خوے یار که بسیار نارسست

صد جان اگر به نیم نگه مے خرد بده / مهلت دراں مکن که خریدار نارسست

دانی که گوش گل نه بتابد ز نازکی
دامن کشان ز کعبه و بتخانه در گذر

چندانکه صوتِ بلبل گلزار نازکست
میخانه رو که خدمتِ خمار نازکست

گر میروی در اوجِ سخن همچو شادمان
آهسته رو که رشتۀ گفتار نازکست

از بسکه ریختیم به بخت آبروی بحث
آنجا که مے به خُمِ فلاطون بود به پیش
مارا به بزمِ بخت چه نسبت که از خرد
ساقی بیا به مدرسه در ده شرابِ تلخ

کوته کنیم به که بخود گفت گوے بحث
باید بسنگِ شیشۀ شکستن سبوے بحث
وهم و خیال تا نبرد ره بکوے بحث
تا یکدو دم چو زهر بگیرد گلوے بحث

ماهمچو شادمان که ندانند وراے عشق
هرگز سمندِ فکر نتازیم سوے بحث

مرا بباده کشیدن بهار شد باعث
چرا به مرغِ حریم حرم زدی ناوک
بذوقِ کشته شدم از هواے فتراکش
بجز جمالِ توام در نظر نمے آید
ز چیست این همه آشفتگی مگر که ترا
ز کار و بار جهان باز داشتم خود را

بهار را چه گنه چشمِ یار شد باعث
مگر که نشۀ ذوقِ شکار شد باعث
ز بس که جلوه آن شهسوار شد باعث
مگر از آن خطِ مشکین غبار شد باعث
به بیقراری زلفش قرار شد باعث
مگر که همتِ مردانِ کار شد باعث

ز بس که تنگ و نحیفم چه شادمان گزیار
دهانِ تنگ و میانِ نزارش باعث

دارم دلیکه نیست بگلزارش احتیاج
بنود بغیر چهرۀ دلدارش احتیاج

مردود کافریست که باشد به راه عشق
جز تار زلف یار به زنارش احتیاج

آنرا که نشئهٔ مے لعل تو در سر است
هرگز نشد بجرعهٔ خمارش احتیاج

سرهاے سرکشان جهان خاکپاے اوست
آنرا که نیست با سر و دستارش احتیاج

هر کس که شادمان مے جام سخن کشید
کے مے شود بساغر سرشارش احتیاج

مائیم و دل از تیغ غم افگار دگر هیچ
یار است بکف ساغر سرشار دگر هیچ

گفتی که چه خواهد دولت از حاصل دنیا
ساقی و مے و گوشهٔ گلزار دگر هیچ

خواهی که شوی اهل دل از فیض محبت
از هیچ دل خویش میازار دگر هیچ

واعظ چه کند منع مے و ساقی مه روے
بر لب بزنش یک دو سه مسمار دگر هیچ

خواهی که بدلدار نشینی بفراغت
پرهیز کن از صحبت اغیار دگر هیچ

زاهد بعبادت شده در کار دگر هیچ
ما را بگلو بستن زنار دگر هیچ

در دیر فنا باش چو سالک ز طریقت
با جام مے و دیدن دلدار دگر هیچ

مائی و توئی دور کن از خاطر و بنگر
حق همه جا هست بدیدار دگر هیچ

گمره مشو از دیدن این زاهد و عابد
هستند همه غافل از یار دگر هیچ

اے شادمان زین عشق مگو تحفه چه داری
جان سوخته و سینهٔ افگار دگر هیچ

باز دل رفت در آن زلف پریشان گستاخ
شد بظلمت ز پئے چشمهٔ حیوان گستاخ

تا تو اے سرو روان گشت بگلشن زدهٔ
نرود هیچ صباے بگلستان گستاخ

محتسب چون سگ دیوانه بنادانی زد
مے برد دست سوے دامن مستان گستاخ

ماکه بیمار غمِ چشمِ بتانیم ز دل
مرهم نام به مهر آمده گز معجز آن
عقل با عشق نزیبد که زند کوسِ گزاف

نکند دست بما عیسیٰ دوران گستاخ
مے نهد پا بفلک بے سر و سامان گستاخ
مور کے لاف زند پیش سلیمان گستاخ

شادمان داد ز کفر سرِ زلفش که مدام
مے زند چنگ بایمانِ عزیزان گستاخ

رسید زیر لباسی چو چشم مستان سرخ
شگفته باد گل روے دل فروز کسے
ببین که مست ستاده است در چمن کرده
اگر فلک نه بقتلِ جهانیان برپاست

رخے ز بادہ گل افشان لبے چو مرجان سرخ
کزو است چهرهٔ آئینه چون گلستان سرخ
ز خونِ لاله گل دست سرخ و دامان سرخ
چراست دامنِ او تازه و گریبان سرخ

بیادِ آن رخِ گلگون چو شادمان تا چند
ز خونِ دیدهٔ دل بنگریم مژگان سرخ

نسبتِ دانش بفلاطون رسد
طرفه دیاریست محبت کز و
نامه بخونِ جگر آغشته ام
ساقیِ گل چهره کجا تا دمے
راحت و عیشے که بود از تو دور
خاک شد اینجا بشناغن از ان

بیخودیِ عشق به مجنون رسد
هر که رسد با دلِ پرخون رسد
تا نه کس از غیر بمضمون رسد
لب بلبِ ساغرِ گلگون رسد
گر رسد از طالعِ وارون رسد
گرد رهِ عشق به گردون رسد

گرچه ز خاکیم و لے شادمان
سلسلهٔ ما به فریدون رسد

مستانه میرود بگلستان نظر کنید
گر جان ندیده اید بجانان نظر کنید

گر آفتاب در شب تاری ندیده اید
بر چهره اش ز زلف پریشان نظر کنید

بهر علاج سوزشِ زخمِ نگاه او
کافر شوید گر سوی درمان نظر کنید

یکره بدل درآمده بینید حالِ دل
تا چند سوی چاک گریبان نظر کنید

یک لحظه ساخت این غزل از فیضِ شادمان
باید که از سخن بسخندان نظر کنید

از سر هوای باده پرستی نمیرود
این آرزو بتیغ دو دستی نمیرود

از ساغر فنا ندهندت نصیبهٔ
تا از دلت تصورِ مستی نمیرود

صد برقِ تیغ گر کشد شحنهٔ سحاب
از چشمِ لاله صورتِ هستی نمیرود

شاها غرور چیست که دنیا ندیدهٔ
کین ملک و مال دست بدستی نمیرود

دل شاهباز عرش نورد است شادمان
من چون کنم که جانبِ پستی نمیرود

سحر که نکهتِ زلفِ ترا صبا آورد
بخستگانِ غمت مژدهٔ دعا آورد

غبارِ نعلِ سمندِ ترا نسیم سحر
ز بهر دیدهٔ عشاق توتیا آورد

سری که شورِ تو دارد دگر ز راهِ ادب
نمی توان ته سایهٔ هما آورد

عجب گره شده بد روزه بر دهان لیکن
فلک ز مشکلِ مه نو گره گشا آورد

صلای باده کنون در دهند غم مخور یار
که این عطیهٔ فلک از پی شما آورد

جمالِ دخترِ رز آن کسی تواند دید
که نقدِ هوش خرد بهرِ رونما آورد

دلم که در غم درد و بلا جگر دارد — وگرچه کار کند کو همین هنر دارد

ترا نظر بعبادت مرا نظر بگناه — بهر متاع که دارد کسی نظر دارد

دکان دل چه کشایم چو نیک میدانم — که این دکان بلا رخت کس مخر دارد

بملک بری و بحری نظر نمی بندد — هنرو ریکه لب خشک و چشم تر دارد

دگر بکاغذ شکل حروف کم پیچه — کسی که مصحف روی تراز بر دارد

زان باده لبش را اثر نمی بخشم — که نالهای اسیران غم اثر دارد

عزیز من تو نصیحت بجای دیگر بر — که نزد من همه سود جهان ضرر دارد

بشادمان نتوانم برابر آمد زان
که روزگار طبیعت سخن چو زر دارد

قصر دریا که ذات را ماند — موجهایش صفات را ماند

همچو گل کز گلاب دیدستی — نفی عاشق ثبات را ماند

تا نداری خبر ز کعبهٔ دل — قبلات سومنات را ماند

دل ز دنیا بکش که گل گردد — هر که این جزویات را ماند

غیر او هرچه در نظر داری — همه عزی ولات را ماند

زندگی کان بیاد او نبود — نزد عارف ممات را ماند

ملک دنیا بساط شطرنج است — کار او برد و مات را ماند

هر سخن کز غمش نشان ندهد — سربسر مهملات را ماند

چون بوصف لبش سخن گویم — سخن ما نبات را ماند

دهنش گرچه مایهٔ عدم است — لبش آب حیات را ماند

پیشِ مرغِ دلِ گرفتاران — قیدِ زلفش نجات را ماند

زانکه هر تار تارِ او عمریست — زلفِ او شبِ برات را ماند

شادمان جان دهد اگر به غمش
نیم جانش زکات را ماند

هرکه از یار خبر عافیت زبانش بستند — ظاهر آزاد و نمود و نهانش بستند

آنکه در سینهٔ او رازِ محبت جا کرد — همچو مینائے مے ناب دهانش بستند

زلف در رشتهٔ نه چندین بتان جا و لے — طرهٔ اوست که بر رشتهٔ جانش بستند

خلق را جلوهٔ او گشت نه ابرو نه مژه — تهمتِ بیهده بر تیر و کمانش بستند

واعظ امروز مکین بود بما لیک ز غیب — مهرِ حسرت به لبِ فتنه بیانش بستند

خود میان نیست بآن ماه ازان نکته وران — هیچ بود است که بهتانِ میانش بستند

شادمان درخورِ ما نیست خدا میداند
آن دلے کش بغمِ سود و زیانش بستند

دلے کش نیست دردِ او بعالم شاد کے ماند — کسے کو بستهٔ زلفش نشد آزاد کے ماند

زمن از موج خیز گریه آہے بر نمی خیزد — چو آب از سر بر آید طاقتِ فریاد کے ماند

ز باغِ روے او زلفا ز خرابی بهره دارد — دلے کز هجرِ او ویران نشد آباد کے ماند

نصیحت میکند هر روز از عشقِ بتان ناصح — ولیکن هر دلِ دیوانهٔ من یاد کے ماند

چه شد گر خسرو از شیرین بکامِ دل رسید از بخت — ولیکن عیشِ او با محنتِ فرهاد کے ماند

گہے با ناله گه با آه گه با گریه خورسند است — دلِ دیوانهٔ ما در جهان ناشاد کے ماند

ز داغِ لاله همچون شادمان داغم که گر صد جا — نهم داغِ بدل با داغِ مادرزاد کے ماند

گلگون بیاض چشم تو باز از شراب شد / آهوی شیر مست ترا میل خواب شد
سرمست ساخت اهل جنون را شراب عشق / مرغی که بود بر سر مجنون کباب شد
در ماتم رقیب مکن ماه را خراب / شهری ز دست ظلم تو خواهد خراب شد
امروز چشم شادی من میپرد بسی / تا دیده خوبروی تو در اضطراب شد
در مهر دل ز روی تو یکقطره خون چکید / گرداب مهر دایرهٔ آفتاب شد
بوی زلف او که ملک جهان را اسیر کرد / صد فتنه او در و سلسله پیچتاب شد

عمری گدای خاک نشین بود شادمان
در طوف آستان تو عالی جناب شد

من پیشه بجز عشق ندارم همه دانند / از تیغ الم سینه فگارم همه دانند
گو کعبه و بتخانه عدم شو که من مست / رو جز بسوی یار ندارم همه دانند
گر عیش دو عالم دهدم دست بیکبار / دامان غم از کف نگذارم همه دانند
در بزم غم یار که نقلش همه زخم است / از خون جگر باده گسارم همه دانند
چون سگ صفتان کار ببازار ندارم / در بیشهٔ خود شیر شکارم همه دانند
در بحر طبیعت بزنم غوطه چو غواص / جز گوهر مضمون نبر آرم همه دانند

دشمن نتواند که بمن تیغ بر آرد
از روز ازل کشتهٔ یارم همه دانند

هر که دل در خم آن زلف چلیپا دارد / همه پریشانی دل خواه مهیا دارد
آنکه شد خسته بشمشیر غم لعل لبش / زخم او خنده بر اعجاز مسیحا دارد
چهرهٔ شاهد مقصود به بیند در دل / هر که این آینه از غیر مصفا دارد

چشمش از دیدن خورشید کجا خیره شود
آنکه هر لحظه نظر بر رخ زیبا دارد

هر که بر صفحه دل نقش گل روی تو بست
دلش از گلشن فردوس چه پروا دارد

در همه عمر نبیند الم از گردش چرخ
هر که پیوسته بخود ساغر مینا دارد

زاهد از چشمه کوثر نکند هیچ تو یاد
آنکه لب بر لب پیمانه صهبا دارد

در جهان ز اهل سخن یک سخن عالی بس
کآسمان نیز همین نقد ثریا دارد

شادمان را نبود هیچ تمنا زجهان
هر که او زنده بمیرد چه تمنا دارد

باد سحر چو زلف ترا پیچ و تاب داد
سیماب وار جان مرا اضطراب داد

شاخ شکسته گل ندهد یک زلف یار
هر جا شکست خورد گل آفتاب داد

ای گل چه مظهری که مگر باغبان دهر
باغ ترا ز چشمه خورشید آب داد

بر برگ گل گذشتی و شبنم خبر نیافت
نازم بتوسن تو که داد شتاب داد

بیخود شدند اهل محبت چو شادمان
تا در تبسم از لب میگون شراب داد

از عشق بتان دیده پرخون مزه دارد
مجنون شدن و گشتن هامون مزه دارد

صد بار ز خون خوردن زاهد پی جنت
نوشیدن جام می گلگون مزه دارد

پیراهن خاک از ره او بر تن عاشق
از جامه زرتار سے داؤن مزه دارد

فصل گل و ایام شباب ست سحرگاه
دُرد می گلرنگ که اکنون مزه دارد

تا چند قفس بند بود مرغ هوا گیر
ای جان ره خود گیر که بیرون مزه دارد

دوستان حالِ نزارم پیشِ جانان گفته اند / زاریِ بلبل پریشان با گلستان گفته اند

اے طبیب از نوشدارویم مرا زحمت مده / دردِ عاشق را علاج از ترکِ درمان گفته اند

از دلِ افسرده کس سرگرمیِ راحت نیافت / راحت اندر سینۂ دل ہاے بریان گفته اند

گر نباید جان بشرکت در تنِ عاشق چه باک / ذوقِ لعلِ جان فزایش را به از جان گفته اند

از اداے آن زبان در کام پیچد زخویش / ہر کجا حرفے از آن زلفِ پریشان گفته اند

شادمان یکدست و یکسان گو سخن از فیضِ عشق / کاوستادِ آن سخن یکدست و یکسان گفته اند

زلفش کشان کشان دلِ ما در جنون برد / آشفتنش ز ما ہمه صبر و سکون برد

ما دل چو گو به مجمعِ خوبان فگنده ایم / ہر دلبرے که جست برآمد برون برد

دل را خیالِ ابروے او سر به تیغ داد / لب تشنه را کسے نه بدریاے خون برد

خورشید با رخِ تو دلیرانه باخته است / بنگر که گوے دل ز زنخدانت چون برد

عهدِ نشاط فصلِ بهار است شادمان / از دستِ ما که جامِ مے لاله گون برد

مرا ہر دم غمِ موے میانش ناتوان دارد / ز من از ناتوانی سایۂ من رو نہان دارد

چه باک از سر گرانیہاے دوران دارد آن رندے / که دایم بر کف از مردانگی رطلِ گران دارد

بشکلِ مار گردد خامۂ مشکین بدستِ من / نگارا در رهِ وصفِ سرِ زلفِ بتان دارد

فغانِ عندلیبان در چمن کے حیرت افزاید / زبانِ سوسنِ آزاد ما را بے زبان دارد

ز شادیہاے چرخِ سست پیمان شاد کے گردم / غمِ دلدار مے باید که ما را شادمان دارد

پری‌رو که در هر زلف شهرستان چین دارد
جهانے چون سلیمان از دهان زیر نگین دارد

درین گلزار عیش افزا ز مهر یا سمن رویان
همین یک لاله را دیدم که داغ دلنشین دارد

خط مشکین بگرد روئے سیمینش بدان ماند
که موے پاے مشک آگین ببرگ یاسمین دارد

چه غم دارد ز شبهائے سیاه ما زیبا کی
کسے کو آفتاب از چهرهٔ ماه جبین دارد

چه حاجت امتحان آنکه از رسم وفاداری
چو اشک عشقبازان نقد جان در آستین دارد

متاع هر دو عالم از دو کان او توان جستن
گرنے در دل غم دنیا نه پروائے دین دارد

ز حسن نظم جان افزت آخر شادمان هردم
مسیحا را بر اعجاز تو جاے آفرین دارد

در راه تو از خویش گذشتن مزه دارد
دل در شکن زلف تو بستن مزه دارد

در مجمع زهاد نشستن ز خرد نیست
چون تیر ازین حلقه بجستن مزه دارد

تا چند گرفتار شدن از پئے دنیا
زین کشمکش بیهوده رستن مزه دارد

گر نیست جهان را سر آئین درستی
چون زلف تو از خویش شکستن مزه دارد

در باغ رخش از نگه نرگس مستش
مے خوردن و یک چند نشستن مزه دارد

ز سوز عشق تو مائیم و دل کبابے چند
بسان ذره نیرزد بر اضطرابے چند

زکوة لب نهی گر بما حیات ابد
بچشم مست بگو تا دهد شرابے چند

نشان بزم دل آسودگان ز ما مطلب
فتاده ایم درین کوچه دل خرابے چند

چو مو در آتش سوزان گرفته ایم وطن
متاع ما چه بود غیر پیچ و تابے چند

فقیه شهر چه داند رموز دفتر عشق
که نیست رمز محبت درین کتابے چند

سحر زیاری بادِ صبا بدست نظر
زشاخِ زلفِ تو چیدیم آفتابے چند

چو شادمان بجہان از طفیلِ غم ہستم
زخونِ دیدہ و دل گشتہ کامیابے چند

ریخت رویت عرق از روے گلستانے چند
باغ در پیشِ رخت چیست مغیلانے چند

شد کباب از نگہِ گرم تو ہر جا کہ دلیست
از شکرخندہ بیاراے نمکدانے چند

چشمت ار باز نیاید ز دلِ آزردنِ خلق
زلف بردار کہ مردند پریشانے چند

ہر کہ در عشق نزد کوسِ انا الحق الحق
کافرِ عشق بود رہِ مردانے چند

اے فلک تا بکے از غمِ دلِ اہلِ ہنر
خانہ سامانیِ این بے سروسامانے چند

شادمان مصرعۂ صاف تو بہ از صد غزلست
نے متانت بچہ کار آید دیوانے چند

مستان مے ناب از لبِ خندان تو یابند
صد آبِ حیات از تہِ دندان تو یابند

چون باغ روی ہر گلِ شاداب ز حیرت
غنچہ شدہ از غنچۂ خندان تو یابند

ہر دل کہ کند آرزوے زندگیِ خضر
مہمان بسرِ چشمۂ حیوان تو یابند

جمعیت دلہاے پریشان دو عالم
برہم زدۂ زلفِ پریشان تو یابند

گر خود اثرے از دلِ عشاق بجویند
صد شعلہ نہان در دلِ پیکان تو یابند

آنکو ز دست جامِ مے اندر بہار ماند
تا فصلِ گل کہ باز رسد شرمسار ماند

زساند یادگار شہان در جہان ولے
از ما بجاے سکۂ دلِ داغدار ماند

در راہِ عشق خانہ برانداز آسمان
از من دل و جگر بہ یمین و یسار ماند

ز دیده طوطیای وفا گردمش بچشم
گردی که خود ز توسن آن شهسوار ماند

در خواب دیدمش بدو دست فگار ساز
بیدار چون شدم بدو چشم نگار ماند

از بس که بیقرار شدم از دو زلف او
آن بیقراری از غم او برقرار ماند

برخیز شادمان که بدیباچه سازش است
نتوان مدار بر فلک بی مدار ماند

از چهرهٔ تو مهر منور خجل شود
وز رنگ و بوی زلف تو عنبر خجل شود

گر زخم غمزه‌ات نکند از دلم حجاب
پیکان گذار گیرد و خنجر خجل شود

از پای تا بسر همه ناز و کرشمه
کز طمطراق حسن تو زیور خجل شود

روی زمین ستاره گرفت از سرشک من
کز روی فلک با همه اختر خجل شود

هر شعر را بشعر تو راه نیست شادمان
کز آب و تاب نظم تو گوهر خجل شود

چو وصف لعل لبش جوهر زبان گردد
عجب مدان که زبانم گهرفشان گردد

چو یکدو دور اگر در رسد ز بادهٔ ناب
ز رخش سر آید خورشید آسمان گردد

چو دل که خستهٔ ابروی دلستان دیدم
که دیده است که کس خسته از کمان گردد

سخن شناس کسی را توان شناخت بعقل
که با هزار زبان قاصر اللسان گردد

غم غم مخور ای یار مهربان ز کرم
که عاشق از غم معشوق شادمان گردد

مستان عشق باده ز خون جگر خورند
نقل از سرشک دانهٔ چشمان تر خورند

در باغ عشق کاشت کسی [illegible]
از نخل صبر دور نباشد که برخورند

برخوان آفتاب بیانند دست خویش
صاحبدلان که لقمه ز دست هنر خورند

آنانکه زر چو خاک بود نزد شان ز هوش
چون کودکان کجا الم سیم و زر خورند

ما همچو شادمان بغم عشق زنده ایم
کز غم ز باغ عیش حریفان ثمر خورند

دیوانه که دل بتو ناز آفرین نهد
صد جان پئے نثار بهر آستین نهد

تا کے بکشتن چو من خون گرفته
هردم گره بر ابرو چین بر جبین نهد

صد جان شکار گردد و صد دل بخون طپد
بر رخش تازیانه چو ترکانه زین نهد

این طرح تازه نیست که بر جان عاشقان
پیوسته عشق داغ غم دلنشین نهد

نازم بسے بخط عذار تو کز غرور
صد تو غبار در نظر دوربین نهد

آن چشم آهوانه و دانا فریب دوست
آوارگی بخاطر خلوت گزین نهد

در حیرتم ز عشوه که سینه شادمان
دل آن چنان ستاند و غم این چنین نهد

از آتش عشقت دل بریان مزه دارد
گر جان رود اندر ره جانان مزه دارد

روے تو سحر باشد آئینه گلستان
آرے بسحر گشت گلستان مزه دارد

زان وعظ که در کوچه و بازار بخوانند
در کوے مغان نعرهٔ مستان مزه دارد

از لذت جمعیت دلهاے عزیزان
آشفتن زان زلف پریشان مزه دارد

از عمر بد و زید گریبان اسیران
کز دست غمش چاک گریبان مزه دارد

آنکو بطاق دل غم آن آشنا نهاد
مردانه ساز عیش و طرب را بجا نهاد

تسلیم باش و زندهٔ جاوید شو که یار
آب حیات در دمِ تیغِ فنا نهاد
دیوانه کرد بوسے سرِ زلفِ او مرا
این نافه را که در بر و جیبِ صبا نهاد
دانا بعمر و ملک نسازد که هیچگاه
نتوان بر آب و باد به حکمت بنا نهاد

تا دست هر خسے نتواند بخود کشید
دل در خزینهٔ گوهرِ مهر و وفا نهاد

ساغرِ عیش پر از آتشِ تر باید کرد
آبروے دل از آن آبِ گهر باید کرد
بے مے و ساقی و رامشگر و اشعار بلند
این دمِ چند بگو تا بچه سر باید کرد
پیش از آن کآئینهٔ مهر شود چهره نمائے
زینتِ جام زمے وقتِ سحر باید کرد
مرغزاریست جهان پر ز گل و سبزه و لے
چون صبا زین گل و زین سبزه گذر باید کرد

شادمان زین همه غم ها که بدل یافته راه
شعلهٔ چند نه در کارِ جگر باید کرد

بے نشهٔ مُل گشتِ گلستان نتوان کرد
خود هیچ سفر بے سر و سامان نتوان کرد
از بس که گریبان من از دستِ تو چاک است
چون بوالهوسان گل بگریبان نتوان کرد
از طرّهٔ شمشاد پریشانیِ سنبل
دل بے سرِ زلفِ تو پریشان نتوان کرد

درمان همه ساختهٔ دستِ مسیحاست
با دردِ تو اندیشهٔ درمان نتوان کرد

آنی که دل ز مهرِ تو بیرون نمیرود
یادِ توام ز خاطرِ محزون نمیرود
جائیکه حرفِ عشقِ من و حُسنِ روے تست
آنجا حدیثِ لیلی و مجنون نمیرود
در مجلسیکه ذکرِ لبِ لعلِ او بود
از شرمِ حرفِ بادهٔ گلگون نمیرود

اندر شبِ فراق تو اے رشکِ آفتاب — بر ما چہا ز دیدۂ پر خون نمے رود
در دیست دردِ عشق کہ غیر از دوای وصل — از خواندن فسانہ و افسون نمے رود

روے تو از تفرّج گل کے رود ز یاد
از سر خیالِ بادہ با فسون نمے رود

نسیمِ جان فزا امشب ز بستان کہ می آید — وزد بوے ز گلہاے گریبان کہ می آید
گہے جان داد و گاہے قرارِ دل ربود از من — بجز چشمِ سیہ مستش ز چشمان کہ می آید
دو ابرو چون دو تیغ افراختہ آن ترکِ صید افگن — کہ مے داند کہ باز از بہر فرمان کہ می آید
کلاہ کج کردہ سنبل بروے گل فروشتہ — بدین شکل از پئے تاراج ایمان کہ می آید
سراپا دیدہ می بینیم نرگس را بباغ اندر — صبا در بر گرفتہ گردِ دامان کہ می آید

بسانِ شادمان دیوانہ گشتم ز دوش امشب
نسیمِ سنبلِ زلفِ پریشان کہ مے آید

آن کس کہ دل بزلفِ تو بہرِ سکون دہد — اوّل زمامِ عقل بدستِ جنون دہد
گفتی کہ دل ز دست مدہ در طریقِ عشق — کس دل باختیارِ خود از دست چون دہد
این چرخ دون نواز کہ کور ست ہم کبود — فرزانہ را بجاے مے لعل خون دہد
ساقی روزگار کہ زہر ست بادہ اش — چون بس کنم بر غمِ دلِ من فزون دہد

چون آسمان دہد دمِ آبے بشادمان
او در تقابلش دُر و گوہر فزون دہد

نخواہد افسرِ شاہی کسے کو ترکِ سر دارد — بجوید جاہِ دنیا آنکہ از معنی خبر دارد
ترا بہ زردیِ رخسارِ ما گر خندہ مے آید — عجب نبود کہ ہر جا زعفران زار این اثر دارد

خریداران همه جمع اند من شرمنده زین معنی
که از مهرش دکان من متاع بی ثمر دارد

مه نقاب تو اندر نقاب کی گنجد
به مجلسی که تویی آفتاب کی گنجد

بچین زلف تو از شکنات چه توان گفت
به پیش چشم تو ذکر شراب کی گنجد

رخت چو سورهٔ یوسف بود به مصحف حسن
درو ز بی ادبی انتخاب کی گنجد

بدیده که خیال تو جا گرفت درو
بغیر خواب اجل نقش خواب کی گنجد

برون خرام که جان جهان سپند شود
هزار گردن و سر در خم کمند شود

به طرهٔ دل آزاد من گرفتار است
که باد در خم سیم هر تار او به بند شود

ز شرم آب شود آفتاب چرخ چو یار
بزین برآید و آرایش سمند شود

پی علاج قدم رنجه گر بفرماید
مسیح درد مرا دیده دردمند شود

نشان راحت از وی توان طلب کردن
که شادمان صفت آسوده از گزند شود

سحر که مست غرور از چمن برون آمد
هزار دل شده را جان ز تن برون آمد

دهد ز پرتو خود آفتاب تشنه لبش
کسی که از نفس پیرهن برون آمد

یقین که دشمن خویش آمده است خویش و تبار
رسول حق نه عبث از وطن برون آمد

ز قید تن چو رهائی نباشد اول کار
نمی توان ز زمین وز من برون آمد

چو شادمان سر زلفش جستم از پی دل
هزار دل ز دل هر شکن برون آمد

ایکه از مهر رخت ماه نهانم تازه شد | از نسیم زلف او گلزار جانم تازه شد
سر بسر پژمرده بودم از سموم هجر لیک | از نسیم وصل مغز استخوانم تازه شد
صومعه دیدم پر از حرف ملال انگیز بود | جان و دل در جلوه گاه میکشانم تازه شد

بسکه بستم داستانهاے محبت در کتاب
صد کتاب اندر جهان از داستانم تازه شد

زان روے وزان دو چشم پر افسون که بس کند | در فصل گل ز بادهٔ گلگون که بس کند
گر جام جم بدست نباشد که در شباب | تنها بمال و ملک فریدون که بس کند
صد گونه گل شگفت بصحرا و بعد ازین | مجنون صفت ز گشتن هامون که بس کند
فصل گل ست و محمل گل چیست و چو کند | اکنون دگر نه چهرهٔ معجون که بس کند
ما دل بموج چین جبینش فگنده ایم | تنها بقید طرهٔ مفتون که بس کند
در باغ دوستست لاله و گل جام بر کف اند | از خوردن پیاله خود اکنون که بس کند

چون شادمان غم دل محزون برون دهد
خود بر حدیث لیلی و مجنون که بس کند

چهره اش در نقاب می جوشد | آفتابے در آب می جوشد
چون کنم فکر وصف رخسارش | بر لبم آفتاب می جوشد
همچو گلشن کز آب گیرد جوش | تنش از ماهتاب می جوشد
تا غمش شعله در درونم زد | سینه ام از گلاب می جوشد

شادمان چون کند بشعر آهنگ
نغمه اندر رباب مے جوشد

ماه داغ تو بر جگر دارد — ابر ہم تو دیده تر دارد

همه دارند سینه پر ز غمت — لیکن این بنده بیشتر دارد

شب ہجر تو اے بہار بہشت — تا سحر خنده بر سفر دارد

تا قیامت خبر نخواہد یافت — ہر که از چشم او خبر دارد

ہر چه سود است جز متاع و منال — ذره اہل دل ضرر دارد

دل عاشق چو لاله داغ قمر — از مه و مہر معتبر دارد

شادمان درگذر ز جان و جہان
که ہمه روے در گذر دارد

شکر خدا که مژده جانان بجان رسید — گلبانگ تہنیت ز زمین تا زمان رسید

آمد چو رنگ و بو چو بہار از ره وفا — صد رنگ نے بواز د بگلستان جان رسید

خوش مرغزار خاطر پژمرده سبز شد — زان سرو باغ جان که چو آب روان رسید

من چون نسیم بے سر و پا تاختم برون — زان نکہتے که از چمن دوستان رسید

این دولت خجسته مبارک به شادمان
کز راه لطف از دل و جان شادمان رسید

به پیش روے تو یاد بہار نتوان کرد — ز روے گل نظرے سوے خار نتوان کرد

زمام کار سپہر ار بدست ما بدہد — بجز نشاط غمش اختیار نتوان کرد

بخاکدان جہان دل گذاشتن جہل است — که ہیچ زنده درون مزار نتوان کرد

ز بیقراری دل بے عمل شدیم بلے — چو دل بجا نبود ہیچ کار نتوان کرد

دلم ز یاد رخش رشک آتش طور است — صبا درو چو گلستان گذار نتوان کرد

بآفتاب کہ بیند چو یار در نظر است
بروے مہر نگہ در شرار نتوان کرد
بغیر وصفِ سرِ زلف عنبر افشانش
بروے صفحۂ قلم مشکبار نتوان کرد
بصبرِ عاشق و پیمانِ مہر رویان
زہیچ رو بجہان اعتبار نتوان کرد

زما گذشتی و ناوک بجانِ غیر زدی
ازین زیادہ ترم دل فگار نتوان کرد

روشن دلان کہ حفظِ خط جام کردہ اند
تکرار ساغرِ مے گلفام کردہ اند
شوخی و سرکشی و دورنگی بلاکشان
زان چشم وام کردہ بلا نام کردہ اند
آنانکہ دل بگردشِ چشمِ تو بستہ اند
قطعِ نظر ز گردشِ ایام کردہ اند
دیگر مرو بناز سوے کشتگانِ خویش
جان دادہ اند بکفنش آرام کردہ اند
واقف نۂ کہ شاہسوارانِ ملکِ دل
تسخیرِ کائنات بیک گام کردہ اند

چون شادمان بچاشنیٔ شربتش چہ کار
آن را کہ از محنت مے آشام کردہ اند

در سینہ بے محبت دل محترم نباشد
دوزخ بود نہ جنت جائیکہ غم نباشد
بے پیچ و تاب محنتِ دل کے قبول باید
کس ترکِ مے نگیرد گر جام و خم نباشد
دل خون شد ار چہ مشکل ما را غمِ تو باید
تا دلربا ست زلفے کش پیچ و خم نباشد
ہر چیز کافرید بے مصلحت مپندار
انصاف را کہ داند گر خود ستم نباشد

ز و ترکِ سر نمودن بسیار مشکل آید
عاشق کہ در محبت ثابت قدم نباشد

دیوانۂ کہ دل بہ غمِ دلستان دہد
کے گوش بر حدیثِ مسیحا لبان دہد

گفتم مریضِ عشق شفا یابد از الم — گفتند هیچ به نشود تا که جان دهد
گردون گهر بهر خرِ نادان دهد ولے — با کودکان چگونه دلِ نکته دان دهد
از سروِ گلستان چه کشاید ولش عبث — عاشق که دل به جلوهٔ سروِ روان دهد

غمہاے کس مخر که نگیرد فلک ز کس
او همچو نور ها به دل شادمان دهد

دلها رهینِ زلفِ تو بر باد میرود — آن کیست کز کمندِ تو آزاد میرود
زاهد اگر بزلفِ تو شیدا نشد چرا — بر سر نهاده شانهٔ شمشاد میرود
از عشق ماه روے تو هر شب آسمان — جانها براهِ ناله و فریاد میرود
زاهد چه حالتست که بر رغمِ میکشان — هرکس که شد بکوے تو ناشاد میرود
آزار ها دهد ز کرم ناصحم ولے — چون بینیم آن جمالِ تو از یاد میرود

خود از بتانِ دهر مروّت طلب مدار
در شهرِ مهوشان همه بیداد میرود

کو نسیمے کو غبار از کوے دلدار آورد — بلبلِ شوریده را بوے ز گلزار آورد
چون در آید از درِ کاشانه آن رشکِ قمر — آفتاب از شرمِ رویش رو بدیوار آورد
گر نسیمِ زلفِ او بر صومعه آرد گذر — زاهدان را بیخود و رسوا ببازار آورد
زخمها دارد دلِ مردانهٔ ما بخت کو — تا نسیم از تارِ زلفش مشکِ تاتار آورد
میتوان از لختِ دل بخارِ او گلدسته کرد — گلبنِ عاشق بجاے گل اگر خار آورد

شادمان همواره کلکِ گوهر افشانت فیض
بس گرامی گوهر اندر سلکِ گفتار آورد

من اگر جان از غمِ آن دلربا خواهم فشاند ‌‌ ‌ آشنا را در رهِ آن آشنا خواهم فشاند

اے عزیزان نکتهٔ سربسته دارم با شما ‌ ‌ ‌ لیک چون عقدِ گهر پیشِ شما خواهم فشاند

هان مسیح از همت در کارِ من اندیشه نیست ‌ ‌ ‌ ورنه صد جان در غمِ آن بیوفا خواهم فشاند

من بشهرِ آشنایان کم نشینم زانکه عشق ‌ ‌ ‌ حالتے دارد که حرفے زان بجا خواهم فشاند

شادمان تا چند پنهان دارم آن رازِ نکهت
گر نباشد محرمے در روستا خواهم فشاند

بخاطرے که تو ای مدعا نمی گنجد ‌ ‌ ‌ به گلشنے که خرامی صبا نمی گنجد

شمیمِ زلف که آوردی اے صبا بچمن ‌ ‌ ‌ که غنچه در بر و گل در قبا نمی گنجد

هزار نغمهٔ رنگین بزیرِ لب دارم ‌ ‌ ‌ و لے بسازِ شهیدان نوا نمی گنجد

بکوچهٔ گذر افتاد اهلِ عشق ترا ‌ ‌ ‌ که جبرئیل بکاخِ دنا نمی گنجد

بجرمِ عشق مرا دلبران چرا کشند ‌ ‌ ‌ که در شهادتِ من خونبها نمی گنجد

بسینهٔ که در و مهر روے یار بتافت ‌ ‌ ‌ بغیرِ جلوهٔ حسنِ صفا نمی گنجد

بآبِ حفظِ تو پرورده گشته است مگر ‌ ‌ ‌ که دانه در دهنِ آسیا نمی گنجد

بهالِ لطف و کرمِ اهلِ رہابت خان ‌ ‌ ‌ که کار ماست بوصفِ ثنا نمی گنجد

هزار مطلبِ دلخواه آرزو دارم ‌ ‌ ‌ و لے هوس بحریمِ حیا نمی گنجد

سرے که شور در و همچو شادمان زادل
بزیرِ سایهٔ بالِ هما نمی گنجد

ساقیا نو بهار مے آید ‌ ‌ ‌ باده در ده که یار مے آید

گر بلا اهل دیده وگر مے ناب ‌ ‌ ‌ از کفش خوشگوار مے آید

دست در کار دل ما یخوش ست
که همیشه بکار مے آید

مگر از زلفِ او خبر دارد
که صبا بے قرار مے آید

در حقیقت چه راز پیدا کرد
کاشناسِ سرما بدار مے آید

بے مئے لعل دلِ با صفائے نرسد
غنچه خندان نشود تا به صبائے نرسد

گره از کارِ فرو بسته کس وا نشود
تا بدستِ کرم عقده کشائے نرسد

کوششِ خویشتن و همتِ یارانِ عزیز
وقت تا در نرسد هیچ بجائے نرسد

دل ازین کیسه بردار که از سنگ و گهر
تا جدائی نگزیند به بهائے نرسد

آفتاب ار چه چنین لعل در آتش دارد
کافرِ عشق بهر بے سر و پائے نرسد

درد ما بوے وگر دارد و دارو ے دگر
عیسیٰ اینجا چو بهر درد بدوائے نرسد

شادمان بس کن از نغمه و خاموش نشین
گرچه هر کس به چنین طرز و ادائے نرسد

بعشقِ زلفِ تو دل بیقرار خواهم کرد
قرار و صبر درین راه چه کار خواهم کرد

ز نقدِ زهد سلامت هر آنچه هست مرا
فدائے یک نگهِ چشمِ یار خواهم کرد

خزینهٔ گهرِ اشکِ غم بروزِ وصال
نثارِ مقدمِ آن شهسوار خواهم کرد

نگینِ جم بکفِ من اگر فتد ز طرب
رهینِ جامِ مے خوشگوار خواهم کرد

جراحتے که ز مژگانِ او رسد بر جان
حوالهٔ دلِ صد جا فگار خواهم کرد

چو شادی از تو فراموشی هست در رهِ عشق
چو اهلِ درد الم اختیار خواهم کرد

ازیادِ رخش مهرِ درخشان رود ازیاد
ازمهرِ لبش چشمهٔ حیوان رود ازیاد

آن شاخِ گل ازیادِ جوانی که خرامد
ازجلوهٔ آن سروِ خرامان رود ازیاد

قربان سرِ دردِ توکردم که الم را
ازچاشنی اش لذتِ درمان رود ازیاد

ازپیچشِ زلفِ سیهٔ خم به خمِ او
آشفتگیِ سنبل وریحان رود ازیاد

گل گل چوشود روی تو ازجامِ میِ ناب
درباغِ رخت نامِ گلستان رود ازیاد

گفتی که زمهرم زدلت یاد نیامد
گرعشقِ تو این است فراوان رود ازیاد

آن رشکِ گلستان چوسحرمست برآید
پیداست که صد یوسفِ کنعان رود ازیاد

بیادِ نرگسِ مستش خراب باید شد
زعشقِ آتشِ رویش کباب باید شد

زفیضِ باده که هم آتش است وهم آبست
به نیم جرعه بصد آب وتاب باید شد

چنانکه شمع زشمع اقتباسِ نورکند
زمهرِ مهرِ رخش آفتاب باید شد

هلال برسرِ ره میکند اشاره بخلق
کزین مهالک پا در رکاب باید شد

کجاست باده که یکچند بیحجاب شویم
که چند کشتهٔ تیغِ حجاب باید شد

چوماه سربگریبان نمیتوان بودن
چو آفتاب برون ازنقاب باید شد

خوش آن کسیکه زدل جزرهِ وفا نرود
زتندبادِ حوادث چوخس زجا نرود

هزار درد بدل دارم وخدا داناست
که درضمیرِ من اندیشهٔ دوا نرود

ازآن بسایهٔ فقرم فتاده خاک صفت
که پای من بدرِ هیچ آشنا نرود

غبار گشتم وبر روز گریه آب زدم
که نیم ذرهٔ من جانبِ هوا نرود

بجز ندامت او شادمان چه کم گردد
اگر گدا بدر شاه از حیا نرود

اے از گل رو تیو گلستان گله دارد — سنبل هم از آن زلف پریشان گله دارد
گر از نگه چشم تو مے بے خبر افتاد — ز آن لعل نمک خیز نمکدان گله دارد
تشنه‌اند خضر از خط سبز تو پر اشک است — کز لعل لبت چشمهٔ حیوان گله دارد
من پیش مسیحا نروم کز اثر عشق — ز آسودگی درد تو درمان گله دارد
از وصف لب لعل تو حق در طرف اوست — از کلک گهربار من ارکان گله دارد
از سینهٔ صد چاک من آگاه نبود است — فرزانه که از چاک گریبان گله دارد

زآن سان که مسیح از لب لعل تو هلاکست
از کفر سر زلف تو ایمان گله دارد

صبحدم دست چو بر ساغر مردانه زدند — عاشقان جام بیاد لب جانانه زدند
گوهر تاج شرف باشد آویزهٔ گوش — سنگ طفلان که بفرق من دیوانه زدند
چه شد از کام مگس بر شکر گردید هوس — شعلهٔ شمع به بال پر پروانه زدند
تا بسوزند متاع دل و دین همچو خسے — آتش عشق تو دانسته بکاشانه زدند

شادمان وار دلم در گره تازه فتاد
چون سر زلف گره گیر ترا شانه زدند

غبار خط مشک افشان که از رو تیو می خیزد — پے قتل من دیوانه با خوے تو می خیزد
هلاکم مے کند فریاد بلبل در چمن یعنی — که از هر گل که وا سازد صبا بو تیو می خیزد
چو بینم کلبه در کس را بغیرت میروم از خود — که طرح کین همه از چین ابرو تیو می خیزد

گل خورشید را بویا کند گر بر فلک تازد
هر آن گردے عبیر افشان که از کوئے تو میخیزد

بپاے چشم سیر گلشن کوے تو به باشد
که جاے سبزۂ خضر از لب جوئے تو میخیزد

چو زنگ چهرۂ آئینه را صیقل فرو شوید
غبار از خاطر من در تگاپوے تو میخیزد

بهر بوے خوشش کار و صبا بیهوش میگردم
که جنس هر شمیم از ناف آهوے تو میخیزد

مرا سودا سوے آن میان بیتاب کرد آرے
هزاران را بتن مو از سر موئے تو میخیزد

شبم را روز روشن کن که یار شادمان گردم
که این از آفتاب روے نیکوے تو میخیزد

ساقی علاج خاطر محزون نمیکند
دستے بجام بادۂ گلگون نمیکند

در دور ما که از نفس افسانه گفته ایم
کس گوش بر حکایت مجنون نمیکند

کمتر گداے کوچۂ غم از غرور عشق
هرگز نظر بملک فریدون نمیکند

آنرا که مار زلف سیاهش گزیده است
او دل رهین خواهش افسون نمیکند

طبع تو شادمان گهر افشان نمے شود
روزے که یاد آن لب میگون نمیکند

بے صبریم ز بوئے تو رفته است و میرود
وز دل الم ز رد تو رفته است و میرود

جان در هواے سبزۂ لعل تو میرود
دل در شکنج موئے تو رفته است و میرود

هیچ آرزو به خاطر شوریده در نماند
تا دل در آرزوے تو رفته است و میرود

بازآوردم چنان دل دیوانه گرد راه
کو در بهشت کوے تو رفته است و میرود

گفتم که شادمان دل خون گشته ات کجاست
آن دل دگر بسوے تو رفته است و میرود

از آن گل خنده بر گل میتوان کرد | وز آن موطعن سنبل میتوان کرد
اگر آن گل کند میل گلستان | چمن در چشم بلبل میتوان کرد
کنون از شوق یاران به از گل | چو بلبل عزم کامل میتوان کرد
حریفان گر خبر دارید از من | خم گردون پر از مل میتوان کرد

بسان شادمان از همت خویش
بعشق اندر توکل میتوان کرد

آن بخت کو که از سر زلف تو بو رسد | تا این دل خراب بدان آرزو رسد
افتادگی بطالع عاشق غنیمت است | دستش مگر ازین بسر زلف او رسد
ما دست ز ابروی دو عالم نشسته ایم | شاید که ز آب دیدهٔ ما آبرو رسد
دیوانه کجاست که در معرض سخن | یکدم ز خود گذشته باین گفتگو رسد

از فیض معنوی است که پیوسته شادمان
هر دم ز همدگر سخن ما بگو رسد

ما نخواهیم بجز درد تو همراز دگر | مونس خاطر شوریده دمساز دگر
بی فغانهای شب هجر تو در پردهٔ عشق | ساز ما را نبود نغمهٔ آواز دگر
صد جهان دل بیکی غمزهٔ ساقی شب وصل | نیست در شهر بتان همچو تو غماز دگر
خاک گشتم بامیدیکه نهی پا به سرم | ایکه خود نیست ز خوبان چو تو ممتاز دگر
جز هوای سر کویت که بهشت است برین | نیست شغلی دلم را سر پرواز دگر
نرسد با لب جان بخش تو اعجاز مسیح | کین مسیحائی دگر باشد و اعجاز دگر
شادمان از مدد فیض شهنشاه کریم | چون تو در عصر نیابند سخن ساز دگر

مارا بغیرِ عشق نباشد سرے دگر / با این کلاه سهل بود افسرے دگر

شهبازِ حسن را پر و بال زلف اوست / او را چه احتیاج به بال و پرے دگر

همچو عروس مهر که مشّاطه خواه نیست / جز حسنِ خود ترانه سزد زیورے دگر

تا دل ز رمزِ علمِ جنون با خبر بود / هر تار تارِ زلفِ تو شد دفترے دگر

تا بر سرش رقم زند ابیاتِ دردِ خویش / هر زخم تیغ اوست مگر مسطرے دگر

در گفتگوے عشق که پیچد زبان بکام / مانندِ من کجاست سخن پرورے دگر

چون گوهرِ سرشک بچشمم سکون نیافت / ماند چگونه در کفِ من گوهرے دگر

تا در دلم خیالِ خطا و زمرد است / بے زلفِ او نمیگردم از درے دگر

با اشکِ سیمگون و رخِ همچو زر خوشیم / دیگر چه حاجتست بسیم و زرے دگر

تنها دلم نه ابتر ازین زلفِ عنبرین است / دارد خیالِ زلفِ تو صد ابترے دگر

گوهر فشانست کلکِ تو پیوسته شادمان / آرے ازین درخت بخیزد برے دگر

اے از نسیمِ زلفِ تو خیزد بهارِ عمر / وے از خیالِ روے تو صد اعتبارِ عمر

غرّه مشو بدین دو سه روز یکه زنده / بے یادِ دوست خود چه بود اعتبارِ عمر

یعنی که تا ابد نرسد دست کوتهش / زانرو بتارِ زلف ببستیم تارِ عمر

دستِ کس از خیالِ عنانش نمیرسد / تا بر سمندِ باد بر آمد سوارِ عمر

ما همچو شادمان بغمِ یار زنده ایم / یعنی که بے خلل نبود روزگارِ عمر

در گوشِ عشق مرد هوا را چه اعتبار / اہلِ طریق نشو و نما را چه اعتبار

از دل روند راه محبت نه از قدم | در راهِ عشق جلدیِ ما را چه اعتبار
در گوشِ گل کنالهٔ بلبل گران شود | بانگِ کلاغ هرزه درا را چه اعتبار
آنجا که تاجِ مفخرِ خود از ترکِ سر کند | انصاف ده که ظلِّ هما را چه اعتبار
انصاف در جهان نبود بے ستم عزیز | تا جورِ بیست مهر و وفا را چه اعتبار
درد یست دردِ عشق که راحت پذیر نیست | اینجا فسونِ اہلِ دوا را چه اعتبار

ما چه شادمان به جهان دل نه بسته ایم
کین آسمان بے سر و پا را چه اعتبار

تا کے بورعِ زهد توان شد تمام تر | باید شدن بمیکده عالی مقام تر
نانِ حلالِ وقف که صوفی ہلاک اوست | باشد بسے ز بادهٔ رندان حرام تر
تنها نه مهر غاشیه بردارِ حسنِ اوست | باشد مه و ستاره مرا در اغلام تر
طوطی شکر شکن بود و ساز خوش نوا | لیکن چو یار کے نبود خوش کلام تر

خوش گفتهٔ جوابِ کمال ار چه شادمان
کس در غزل چو او نه بر آمد تمام تر

بر چهرهٔ یار زلفِ پریشان شکست یار | وز رنگِ حسن رنگِ گلستان شکست یار
بیمارِ عشق را که به پیشِ طبیب برد | کز دست رشک تحفهٔ درمان شکست یار
در دورِ چشمِ او که دو عالم خراب اوست | پیمانه پر کند که چو پیمان شکست یار
یک جان چنانچه هم من بدل ز چشمِ او | کز یک نگاه قلبِ دلیران شکست یار
در سینه دل نماند که بشکشت تا بناز | طرفِ کلاه گوشهٔ داماں شکست یار
دندانِ او شکست بخونِ بهاے دُر | ز لب چنانچه قیمتِ مرجان شکست یار

بیا که بی تو ندارد دلم هوای دگر
که چهرهٔ تو بجان میدهد صفای دگر

بخاکِ راهِ تو هر خاک زر توان کردن
که اهلِ شوق ندانست کیمیای دگر

از آن بدردِ تو دل گرمی دگر دارد
که غیرِ غم نبود گرم آشنای دگر

چه دل چه دین همه بهرِ فدای دیدار است
به ملکِ عشق نیاز ندر رونمای دگر

براهِ شوقِ تو گلگون سوار اشک خودم
درین طریق نخواهند بادپای دگر

توئی که بی تو نباشد نظر بخوبی تو
جز این ثنای تو نبود مرا ثنای دگر

ز کبر خاکِ نشیمنانِ پای دیوارش
نمی روند تهِ سایهٔ همای دگر

دلم که از گرهٔ ابرویت گره دارد
چرا بروی تو خواهد گره کشای دگر

قدِ خمیده چو چنگم ز تارهای سرشک
نوا دهد که نیابی ز سازهای دگر

بشمع و ماه چه نسبت جمالِ جان مرا
که مهر میبرد از چهره‌اش ضیای دگر

چو شادمان بنگاهی اگر کشی ما را
جز این به حشر نخواهیم خون بهای دگر

بادهٔ عیش پی مردمِ بی باک انداز
مایهٔ درد درین سینهٔ غمناک انداز

سهل باشد هوسِ ظلِ هما در برِ ما
خیز و مستانه سر اندر قدمِ پاک انداز

تا بکی این همه پرهیز و تغافل زاهد
بر رخِ پاک بتان یک نظر پاک انداز

همچو خورشید زرافشان بتهی دستی باش
لعل در سنگ و زر اندر بغلِ خاک انداز

شادمان پیشهٔ زاهد نبود شیوهٔ ما
خیز و در ساغرِ ما آب طربناک انداز

نگفتمت که همین در قدح شراب انداز
ز عکس خود بدلِ ساغر آفتاب انداز

بزلفِ یار اگر عهد بستۂ ز وفا
ازو بہ خاطرِ شوریدہ اضطراب انداز

دلم کباب شد از آتشین کرشمۂ او
بخندۂ نمکین بر سرِ کباب انداز

ز سینہ سوزِ مے آتشین ملاحظہ کُن
بلطف از عرق چہرہ اش گلاب انداز

ز بہرِ یک دل صد جا شکستہ ام چو جدل
کرشمۂ کن و کونین را خراب انداز

ز کار دیدہ یکے عبرتے پذیرائے دل
کہ ہرچہ غیرِ خیالش ہیانِ آب انداز

چو شادمان دلت از مہرِ او منور کن
چو آفتاب شد از چہرہ اش نقاب انداز

بے روئے تو ایجان جہان جان چہ کند کس
با کفرِ سرِ زلفِ تو ایمان چہ کند کس

بے بادۂ گلگون نتوان رفت بگلزار
تا یار نباشد ز گلستان چہ کند کس

تا ماہ نباشد ز شبِ تار چہ حاصل
بے روئے خوش از زلفِ پریشان چہ کند کس

بیمارِ تو ہرگز نرود پیشِ مسیحا
بے لذتِ دردِ تو ز درمان چہ کند کس

تا دل نبود چاک ز شمشیرِ غمِ عشق
اے بوالہوس از چاکِ گریبان چہ کند کس

در چنگِ غمش شاہ و گدا ہر دو اسیرند
اینجاست کہ اقبالِ سلیمان چہ کند کس

ما از سر و سامان ہمہ چون مہر گذشتیم
در راہِ تجرد سر و سامان چہ کند کس

ایکہ از گردِ رہش ساختۂ افسرِ خویش
در تہِ بالِ ہما پست نسازی سرِ خویش

راحتِ خوابگہِ عشق نیابی ہرگز
تا کہ از شعلہ و اخگر نکنی بسترِ خویش

ہر کجا پاے نہی دیدہ بنہ در رہِ عشق
دیدہ آن بہ کہ شود در دو جہان رہبرِ خویش

گر جہلن خشک و تر خویش کند تحفۂ ما
بہ بود زان دو لبِ خشک و دو چشمِ ترِ خویش

میتوان شد به وصال تو اگر کام روا — گر توان گشت دم چند جدا از بر خویش

گهر ذات طلب از پی گوهر شتاب — بس بود گوهر خورشید زر و زیور خویش

شادمان مرد رهِ عشق همان ست که او
نکند غیر خدا در دو جهان یاد خویش

زبان در کام از همت نه وصف این و آن درکش — سخن گر حملهٔ اعجاز است از گفتن زبان درکش

به بزم عشق نشین در نشستی از رهِ همت — اگر زهر است در باده بریز و گلرخان درکش

جهان سهل است و دل بستن بدو بسیار سهل آید — اگر مرد طریق همتی خط بر جهان درکش

سمند ناز اگر در زین کشی بهر شکار جان
پی صید دل عاشق خدنگ اندر کمان درکش

بروم به بحر عفو تو روی سیاه خویش — شویم مگر ز ناصیه داغ گناه خویش

ما از گنه ملول نگشتیم حق ز عفو — هر کس ز دست خود نهد رسم و راه خویش

از اشک چشم و داغ دل و آه سینه سوز — تا کی کنم به پیش جهان عرض جاه خویش

گر آفتاب بر سر ما تاج خود نهد — راضی نمی شویم بترک کلاه خویش

چون شادمان بعیش بسی ساختیم لیک
جز غم نیافتیم کسی خیرخواه خویش

صبا را در قفس دارد سر زلف گره گیرش — بغیر از پای آزادان نسازد بند زنجیرش

رخ گل مصحف است اما بمکتب خانهٔ گلشن — نمیداند کسی جز بلبل شوریده تفسیرش

کمان ابروش چون ناوک مژگان روان سازد — غزال مهر میخواهد که گردد خستهٔ تیرش

عجب ملکیست ملک عشق اگر نشنیده بشنو — که تا دل نشکند در سینه نتوان کرد تسخیرش

چه نویسم زُلفِ او بسانِ شادمان کامشب
بدستم مار میگردد قلم هنگامِ تحریرش

چون بدل کردم بکفرِ زلفِ او ایمانِ خویش — از خدنگِ غمزه اش پنهان چه دارم جانِ خویش
من بداماںِ اَمَل خود کے زنم دستِ طلب — چونکه بسپردم بچنگِ آرزو دامانِ خویش
گر من از مهرِ مه خود بیسروسامان شدم — مهر هم پروا ندارد از سروسامانِ خویش
سهل باشد منتِ شبنم ز چرخِ دون نواز — تا توان از گریه پروردن گلِ بستانِ خویش

نیست چون حسنِ عمل شایسته او شادمان
مے برم در من مزید عفو او عصیانِ خویش

اے حلقه هاے زلفِ تو زنجیرِ پاے دل — وے یک نگاهِ نرگسِ مستِ بهاے دل
کس دل چنان بغیرِ تو از من بزور برد — مهریست داغ داغ غمت جابجاے دل
دل زنده شد چو خضر ز آبِ حیاتِ عشق — تا زنده ساز در تو شد آشناے دل
ما کشتگانِ عشق دیت خواه نیستیم — جز زخمِ تیغ او نبود خون بهاے دل
کس دل بدونِ عشق نخواهد که بسپرد — پس کے پذیرم این دو جهان رونماے دل
گر دل فداے آن قدِ بالا شود بجست — گردد ز شوقِ عالمِ بالا فداے دل

تا دل چو شادمان بغمِ یار سرخوش است
ریزم هزار گنجِ سخن در ثناے دل

اے اشکِ سرخ بر مژه بنگر بهارِ دل — یا موجِ گوهر است که زیبد نثارِ دل
بنگر به چشمِ من که به بینی بیک نظر — صد آبشار سرزده از کوهسارِ دل
تا دیده ایم زلف بروے تو بیقرار — دیگر ز ما بخواب که بیند قرارِ دل

حاجت بگفتگو نبود مرد عشق را
پیداست خار خار تو در رهگذار دل

ور شسته گر نقد محبت طلب کنند
جز داغ عشق دوست نیاید بکار دل

در دیده ها کشند ز غیرت بخاک عشق
مردان دین غبار ره شهسوار دل

دانی که غیر سوزش الماس شادمان
مرهم نمے نهند بروے فگار دل

مے آید از بزم چمن گل کرده پنهان در بغل
دارد دل زلف از رخش پیدا گلستان در بغل

دارم بیاد زلف او از دیدهٔ گوهر فشان
هم مشک عنبر در بر و هم لعل مرجان در بغل

ریزد اگر بر خاک من گل از تبسم در وفا
زین مژده گل گل بشگفد هر غنچه پیکان در بغل

از مستی و دیوانگی در گلشن کوی بتان
دل شیشهٔ خود میبرم چون مے پرستان در بغل

از پرسش لعل لبش در دور باش غمزه اش
هم برگ عیش اندر دلم هم خار هجران در بغل

از روے عیش افزاے او در خون آتش ساے او
جانم بعشرت توامان دل مرغ بریان در بغل

دارم بیان شادمان از خاطر گوهر فشان
صد فیض نیسان در دهان صد آب حیوان در بغل

ساقی بیار مے که کنم شست و شوے دل
شاید که آب رفته در آید بجوے دل

گر بے تو قطرهٔ مے رنگین کشد بکام
شاید که تا به حشر فشارم گلوے دل

گفتی چه آرزوست دلت را بگو بمن
بے روے تو دگر چه بود آرزوے دل

آن به که بس کنیم ز افشاے راز خویش
با بیدلان روا نبود گفتگوے دل

چون شادمان به پیر مغانم چه احتیاج
تا هست قطرهٔ مے غم در سبوے دل

از مسند چمن چو برود شهریار گل
ماند بجای گل به چمن خار خار گل

صبح است و جام بر کف نرگس لبالب است
تا بشگفد ز بادهٔ شبنم خمار گل

هان ای صبا تفحص جانان من مکن
باشد چو تو خزیده مگر در کنار گل

از بس که چیده دست نگه گل ز روی یار
صدپاره گشت دامن مژگان ز تار گل

شاخ گل است خامهٔ رنگین بدست من
طبع تو شادمان چو نسیم بهار گل

ما خاکسار همت مردانهٔ خودیم
مجنون وادی دل دیوانهٔ خودیم

ای آسمان تو راه مروت غلط مکن
ما خوش بآب و آتش کاشانهٔ خودیم

هر لحظه گوهر مژه برباد میدهیم
دریا پرست خوی کریمانهٔ خودیم

ای ناصح خجسته نصیحت معاف کن
ما بیخود از ترانهٔ مستانهٔ خودیم

چون اشک سیر گوشهٔ دامان نکرده ایم
مژگان صفت مقیم در خانهٔ خودیم

غیر از فروغ شمع محبت نه سوختیم
حیران اوج گیری پروانهٔ خودیم

در بزم ما حکایت مجنون مخوان که ما
مدهوش نشئهٔ می افسانهٔ خودیم

سرتا قدم ز زخم تو پیرایه بسته ایم
در روزگار عشق تو جانانهٔ خودیم

چون شادمان ببزم کسان دل نمیدهیم
پیوسته مست جرعهٔ پیمانهٔ خودیم

من عاشقم که بی‌رخش گلزار خوش می آیدم
از غنچهٔ گل آن لب رخسار خوش می آیدم

ناصح دو چشم خویش را پوشیده از من در گذر
تا چشم دارم در جهان دیدار خوش می آیدم

بگذر مسیح از فکر من ناز ار بمیرم در غمش
من دشمن جان خودم آزار خوش می آیدم

تسبیح زاہد خوش بود و ظاہر آما در نہان
از تا تارِ زلف او ز تار خوش مے آیدم

تسبیح زاہد پارسا خوش باشد اندر نیم شب
لیکن شرابِ نیم شب بسیار خوش مے آیدم

فرشِ گُل سُنبل بکن اے باغبان کاندر رہش
رفتن بپاے چشم و دل بر خار خوش مے آیدم

ننگ آیدم چون شادمان بکنار بیرون ور غمش
کز عشقِ او جان باختن صدبار خوش مے آیدم

ما با غمِ یار کار داریم
بر دل ز طرب غبار داریم

از جاہ و نگاہِ چشم ساقی
یک مستی و صد خمار داریم

چون طرّۂ یار بیقرار است
ما ہم دلِ بیقرار داریم

در سینہ ز گلشنِ معانی
ہر گوشہ دو صد بہار داریم

ما از غمِ یار شادمانیم
از شادیٔ خویش عار داریم

دل دادم و ز غیرتِ داغ جگر خریدم
چون مفلسان ز تیغش زخمے بسر خریدم

تا سرزنش نباشد در بزمِ لالہ رویان
از بہرِ سینہ زیبی داغ از قمر خریدم

چون گُل برنگ و نکہت داغِ ستم نمودند
از راہِ سادہ لوحی من بیشتر خریدم

عالم ز من ہنرہا گیرد بہ عیب یکسان
من عیب ہاے عالم ہمچو ہنر خریدم

از دستِ اہلِ عالم اندر ہواے قصدت
تا گم شوم چو عنقا صد بال و پر خریدم

چون شادمان ز گیتی جز دردِ سر ندیدم
از کاروان ہمت تا ترکِ سر خریدم

ما مے بہ بزمِ اہلِ طرب کم کشیدہ ایم
تا دم کشیدہ ایم سمے غم کشیدہ ایم

از درد و داغ دل نکشیده ست هیچکس
رنجے که ما ز منتِ مرهم کشیده ایم

دانسته ایم طرز حریفان این جهان
زان خویش را ز مردم عالم کشیده ایم

در شرطِ راه عشق که لب تشنه مردن است
شرمندگی ز دیدهٔ پُر نم کشیده ایم

چون شادمان بدرد سر آشنا نه ایم
از گفت و گوے بیهوده تا دم کشیده ایم

ما از ازل ز جان و جهان در گذشته ایم
از هر چه هست غیر تو یکسر گذشته ایم

خود در طریقِ عشق که گردون غلام اوست
از سر گذشته ایم نه از افسر گذشته ایم

مانندِ آفتاب زر و زیور خودیم
ما مرد وار از زر و زیور گذشته ایم

عمریست کز طفیلِ محبت که دین ماست
از دوستیِ نفس ستمگر گذشته ایم

چون شادمان رهین کم و بیش نیستیم
از هر چه هست جزوی و اکثر گذشته ایم

ما از ازل بدردِ تو دمساز بوده ایم
با بلبلان قدس هم آواز بوده ایم

مژگان مثالِ قفل درِ دیدهٔ خودیم
نے همچو اشک پرده درِ راز بوده ایم

چون خس که جا گرفت در آغوشِ گردباد
امشب ز آهِ خویش به پرواز بوده ایم

از فیضِ همتِ دم مستان جام عشق
جولان نماے معرکهٔ آز بوده ایم

چون شادمان ز همتِ والاے خویشتن
در روزگارِ عشق تو ممتاز بوده ایم

ما نه تنها دل ز فکر خان و مان پرداختیم
خان و مان سهل ست از جان و جهان وا ساختیم

از براے گوهرِ یکتا که ذاتِ پاک اوست
خاطرِ خود را ز هر سود و زیان پرداختیم

منصبِ جاه و جلال از بهرِ دشمن پروریست | ما دلِ خود را ز فکرِ آن از آن پرداختیم
اے عزیزان بهرِ غمگین شدن از عقل نیست | آنچه بر ما بُد نمودن با همان پرداختیم
در شبِ هجران ز برقِ آه و بارانِ سرشک | آسمان را از متاعِ آسمان پرداختیم
بر مخوان افسانهٔ دنیا و دین بر ما که ما | سینهٔ خود را ز مهرِ این و آن پرداختیم

تا فرود آید شهنشاهِ محبت از همه
خانهٔ دل را بسانِ شادمان پرداختیم

ساقیا همتے که مست شویم | نفسے چند مے پرست شویم
زلفِ ساقی اگر ز دست رود | خوشتر آنست تا ز دست شویم
آسمان گر برفعتش نازد | ما هم از خاک به که پست شویم
هستی ما به نیستی نکشد | گر ز مے نیست گشته هست شویم

همچو زلفش کشادگی خواهیم
چند در قید بند و بست شویم

تا چند گوش دانش و فرزانگی زنیم | باشد که طبل بر در دیوانگی زنیم
تا کرد نقد و جنس دل و دین فداے یار | حاشا که لاف شیوهٔ مردانگی زنیم
ما بلبلانِ گلشنِ قدسیم از چه رو | بیهوده دم ز شیوهٔ پروانگی زنیم
صد چاک شد دل از سرِ زلفِ تو دور نیست | گر زدل طرهٔ تو دم از شانگی زنیم

گر صد جفا ز ناز تو رو آورد بما
چون شادمان کجا دمِ بیگانگی زنیم

از سرِ زلفِ تو دل در پیچ و تاب انداختیم | خورش بدام از سادگی مرغِ کباب انداختیم

تا نگردد ہمرہِ ما زاہدِ طاعت فروش
کشتیٔ خود را در امواجِ شراب انداختیم

نے سرودِ امشب کسے افسانہ گیتی وما
ہمچو بختِ خویشتن خود را بخواب انداختیم

وعظ ہا فرمود واعظ از کرم اما چہ سود
ما ز مستی گوش بر بانگِ رباب انداختیم

شادمان اغیرِ مطلب حق نباشد زانکہ ما
نقش حرف ماسوی اللہ از کتاب انداختیم

نہ اشکے بر سرِ مژگان نہ آبے بر جگر دارم
چو خورشید از تہیدستی سر و برگِ سفر دارم

چو عنقائے توانم گم شدن اندر ہوائے او
کہ بر تن از خدنگِ او سراسر بال و پر دارم

چہ باک از سیم و زر در کف ندارم از رہِ ہمت
قلم در دست از دانش چو دریائے گہر دارم

خیالِ مہ وشے در روئے او مرا شام و سحر باید
نہ بیمے از شبِ یلدا نہ پروائے سحر دارم

منزہ گشتہ ام از مہر و کین چون شادمان زین پس
نہ چشمِ یاری از یارے نہ از دشمن حذر دارم

چو آہِ خویش می خواہم کہ در خونِ جگر غلطم
ز چون اشک از سبکساری بپیش چشمِ تر غلطم

اگر آن زلف چوگان بر سرِ جولان باز آید
چو گوئے آفتاب از بیخودی ہر دم بسر غلطم

سمندر نیستم لیکن عجب نبود اگر بیخود
بروئے بسترِ رنگینِ آتش چون شرر غلطم

بسانِ شادمان امشب ز بختِ خویش میخواہم
در آغوشِ گلِ خود ہمچو شبنم تا سحر غلطم

بکف از ساغرِ سرشارِ مے تا جامِ جم دارم
اگر گردون نگردد بر مرادِ من چہ غم دارم

ز درد و داغ و آہ و گریہ و سوزے کہ در کار است
من از اقبالِ عشقِ جانگدازِ او چہ کم دارم

بروئے چشمۂ حیوان ز غیرت دیدہ نکشایم
ز مژگان تار چون موجِ شب سیرے نغنودہ نم دارم

اگر اسبابِ دنیا آن قدر نبود کہ مے باید
دلے فارغ ز قید جاہ و اقبال و حشم دارم

مرا چون شادمان بر گرد او گشتن بود خوشتر
چہ پروائے طوافِ خانۂ دیر و حرم دارم

در گلشنِ غیرت بخمیدیم و گذشتیم
برگے ز گلِ عیش نچیدیم و گذشتیم

بر باد دو جہان عرض نمودند و لیکن
از سرکشئ عشق ندیدیم و گذشتیم

جنّت کہ دل افروز بود حور و قصورش
جام مئے مہرش نکشیدیم و گذشتیم

افسانۂ گیتی کہ دل آویز حدیثے ست
از گوشِ محبت نشنیدیم و گذشتیم

تا شبنمِ گل تر نہ کند دامنِ ما را
چون باد درین باغ رسیدیم و گذشتیم

نہ افلاسم کسے دارد نہ سامان کسے دارم
دلے دارم دلے آنہم بفرمانِ کسے دارم

علاجش سوزشِ با سوزِ الماسِ ملامت بہ
اگر بر زخمِ دل چشمے ز درمانِ کسے دارم

مرا جمعیتِ خاطر نمے باید برو ناصح
کہ دل بر بستۂ زلفِ پریشانِ کسے دارم

گریبان تا بود از بہرِ مشقِ خاکِ رسوائی
نہ آن رندم کہ دستِ خود بدامانِ کسے دارم

زِ یادِ اہلِ تضمین کردہ ام این مطلعِ رنگین
اگرچہ کم نظر بر حُسنِ دیوانِ کسے دارم

از سرِ زلف کہ دل باز پریشان کردم
وز گلِ روئے کہ این دیدہ گلستان کردم

دستِ ہمت کہ برافشاندم از جان و جہان
در غمِ ہجرِ تو اش وقفِ گریبان کردم

تا تو در دیدہ در آئی و نشینی در دل
ہمت از لختِ جگر زینتِ مژگان کردم

در خمِ زلفِ تو انداختم از سادہ دلی
کس بکافر نہ کند آنچہ بایمان کردم

ما غنچه ولیم ز گلزار کس نه ایم
منت پذیر گوشهٔ دستار کس نه ایم

ما عهد دل به طرهٔ طرار بسته ایم
رونق فزائے سبحه و زنار کس نه ایم

آزارها ز مردم ناقص کشیده ایم
لیکن چو کاملان پے آزار کس نه ایم

ما آفتاب اوج سپهر تجردیم
سر زیر بار سایهٔ دیوار کس نه ایم

زاهد برو بگوشهٔ تزویر خود که ما
از فیض عشق پیرو کردار کس نه ایم

بیا و روے تو هر لحظه در گلستانم
ولے ز سنبل زلف تو خوش پریشانم

ز من مپرس که چون نی ز فرقت رویش
ز سینه وادی ایمن ز دیده نستانم

هنوز خاطر از وعده هائے معشوقم
اگرچه چون دل عشاق گشته بریانم

منم که دیدهٔ دل ز آب و آتش سوزان
کنند دمبدم از مهر فکر سامانم

منم که از اثر دل چو توتیا گردون
کشد بدیده خورشید گرد دامانم

ز شیخ نکند غیر در قطرهٔ خون
هزار نشتر اگر سر دهی بشریانم

مرا به جبه و عمامه اشگفتے نبود
که آفتاب صفت از لباس عریانم

من که ز آن نرگس مستانه خمارے دارم
کافرم گر به مے و میکده کارے دارم

از خیال رخ زیبائے تو اے رشک چمن
روز و شب در بر دل باغ و بهارے دارم

شعلهٔ آتش طور است اگر وقف کلیم
من هم از آتش عشق تو شرارے دارم

چشم دارم که به دکان مسیحا نبود
توتیائے که من از گرد سوارے دارم

شادمان زاهد اگر رخت بفردوس کشد
من هم امید بسر منزل یارے دارم

سالها باشد که من از خود جدا افتاده ام
از دل و جان با غم عشق آشنا افتاده ام

خاک زر گردد بدست من در اعجاز سخن
صاحب اعجازم نه اہل کیمیا افتاده ام

موشگافم در سخن زان ہمچو زلف مهوشان
از ره حسن معانی دل ربا افتاده ام

تا مگر پا بر سرم روزے نهد از راه لطف
در ره او از وفا چون نقش پا افتاده ام

غیر حرف عشق ناید از زبان من برون
زان سزاوار ہزاران مرحبا افتاده ام

بر مثال آفتاب و ہمچو نور آفتاب
دل کجا دارد نشیمن من کجا افتاده ام

مے برم در دیده بوے گل از آن چون شادمان
از سبک روے بدنبال صبا افتاده ام

یاران توجهے که من از پا فتاده ام
چون اشک غم ز دیدهٔ دانا فتاده ام

افتادگیست عاقبت کار عاشقان
لیکن الم از آں ست که بیجا فتاده ام

عمریست کز رفاقت بخت سیاه خویش
در پیچ و تاب زلف چلیپا فتاده ام

از مستی ام بخاک چه حاصل اگر بخویش
چون جوش باده از خم صهبا فتاده ام

خواهد دواے دردم اگر عشق یار
بیمارم و بدست مسیحا فتاده ام

در بحر و کان نماند ز دستم گهر کنون
بنگر که در سراغ ثریا فتاده ام

همت نگر که خرم و خندان چو شادمان
از اشک خود چو موج بدریا فتاده ام

من لباس از زخم او مستانه رنگین کرده ام
نه همین از خون دل پیمانه رنگین کرده ام

از پے تکلیف آن گلبرگ رشک صد بهار
شمع رنگین باده رنگین خامه رنگین کرده ام

از سر هر موے او فوارهٔ خون مے جهد
از پے حسن تکلف شانه رنگین کرده ام

پنجهٔ من از حنائے خون کس رنگے نبست | گرچه صد میدان صف مردانه رنگین کرده ام

من ز فیضِ چشم خون بالا بسانِ شادمان
خار خار گلشن ویرانه رنگین کرده ام

بلبل بیا که نغمهٔ مستانه سر کنیم | زآن نالهٔ گوش لاله و گل را خبر کنیم
در عرصهٔ بهار اگر غم علم کشد | از برگ بید خنجر و از گل سپر کنیم
از خطِ جام گردنش آریم در کمند | یعنی بضربِ عیش و عشرت بدر کنیم
گر آسمان بر و هنر مند دشمنست | حاشا که ما ز دشمنیٔ او حذر کنیم
گر نقد و جنس هر دو جهان در سرم نهند | نقصان همتست بسهوا نظر کنیم
تا اشک سیمگون و رخ زر نشان بود | خاکم بسر اگر هوسِ سیم و زر کنیم

از وصف سبزهٔ لب لعل چو شادمان
صد صفحهٔ بیاض پر از مشک تر کنیم

از شکارم کز جگر تیر و سنان میرویدم | عاشقم داغِ جنون از فرق جان میرویدم
از سخن گر لب به بستم طعن نادانی مکن | از سر هر مو هزاران داستان میرویدم
منتِ دربانِ فردوس منیم ذوق نیست | با خیالش از نگه صد گلستان میرویدم
از گلستانِ ورودم باغبان هرگز مپرس | صد چمن برق از همین شاخ خزان میرویدم

از خیالِ آن خطِ نورستهٔ شادابِ حسن
سبزی شادی ز جیبِ شادمان میرویدم

گشتست از صفائے سینهٔ من چهره کینه ام | زهر آب آب خضر شد از آبگینه ام
از بس که موج زد سخن از بحر خاطرم | شد غرق آب گوهرِ مضمون سفینه ام

یارب مرا به پهلوی مجنون دفن کنند
تا بشکند جنون من آنهم قرینه ام

تادل درون آتش روی تو روشن است
پهلو به آفتاب زند داغ سینه ام

گر واکنی مزار من از بهرِ امتحان
جز نقد داغ عشق نیابی دفینه ام

از بس که شادمان بغمِ او نشسته ام
از راه نی برد غم فرسوده سینه ام

خیالِ تو در سینه گلزار دارم
ز گلگشت باغِ جنان عار دارم

چه شد گر ز چشم تهی دست گه گه
متاعِ غم و درد بسیار دارم

یکی طرف مژگان من هم گذر کن
که صد دیده بر نوک هر خار دارم

به تسبیح خود چون نه نازم نه اکنون
ز هر دانه صد خوشه زنار دارم

چنان شادمان مست عشقم که هرگز
نه از خود خبر نی ز دلدار دارم

ما همی التفات میخواهیم
وز دو عالم نجات میخواهیم

تا بکی در صفات وسانیم
جلوهٔ حسن ذات میخواهیم

آنکه هر لحظه می کشد ما را
جاودانش حیات میخواهیم

از تو ای فتح باب را مفتاح
حلِ این مشکلات میخواهیم

گرچه طاقیم در طریق وفا
همدرین ره ثبات میخواهیم

شادمانیم با غمِ جانان
نقدِ غم را برات میخواهیم

دیده و دل در جمالِ بی نشان گم کرده ام
اولین گام است فن کون و مکان گم کرده ام

ایکه میگوئی ره کاشانه را گم کرده ام
من خود از مستی زمین و آسمان گم کرده ام

ساقیا گر دامنم آلوده مے گردد چه باک
جام پر بریز است من دست و دهان گم کرده ام

تندی طبع از عبادت کند کے گردد ولے
حرف عشق است اینکه در گفتن زبان گم کرده ام

سنبلستان سر زند از خاک من بعد از فنا
زانکه عمر خود بزلف مهوشان گم کرده ام

درمیان طاق ابروے تو از بے طاقتی
سجده سر در میان آستان گم کرده ام

توسن آن نازنین کے پا نهد بر پست بام
بل سراغ او براه کهکشان گم کرده ام

باغبان گو طعن بیدردی مزن بر من که من
بلبل آشفته ام آه و فغان گم کرده ام

شادمان نام و نشان تو همین باشد که من
از پئے آن بے نشان نام و نشان گم کرده ام

آرام دل بزلف پریشان فروختیم
ایمان به نیم جنبش مژگان فروختیم

جنس ثواب در بغل طاعتم نبود
در من مزید عشق تو عصیان فروختیم

درمان وعده سرو چو از دست یار بود
درمان بدرد و درد بدرمان فروختیم

سود و زیان هر کہ سرمایۂ نداشت
در رشتۂ خیال تو یکسان فروختیم

یکدست وقف چاک گریبان اسیر گشت
دست دگر بگوشۂ دامان فروختیم

اے واے چون بکنم که ز مستی بدست خضر
دیوان خود بچشمۂ حیوان فروختیم

ناصح کناره گیر که امشب چو شادمان
این نیم جان به عشوۂ جانان فروختیم

اے گشته از رخ تو هویدا بهار حسن
نازد بحسن روے تو پروردگار حسن

هرچند شعله ایست ز نور آفتاب چرخ
خود کے بود بنظر تو اندر شمار حسن

گر حسن معتبر نشد از مهر رخت
هرگز نمی‌نمود کسی اعتبار حسن

مانند خوشنویس که تا زد بخطِ خود
دارد نظر بروی تو صورت نگار حسن

در چشم اهل دل که نبینند جز ثواب
تمکین تست باعث عز و وقار حسن

چندانکه آفتاب نیارد بدان رسید
بالا کشیده است ز روی تو کار حسن

خود حسن خانه زاد رخ تست از نخست
زان از ازل برتیو باشد مدار حسن

از دل چگونه گرد در پی او تاختم ولے
واپس یکی ندید ز ناز آن سوار حسن

تنها ز حسن انیمه دلها نسوختی
گر عشق خانه سوز نمیگشت یار حسن

دیگر چه خواهد آمدنش در کمند زلف
هر دل که بود گرد رخ او شکار حسن

چون شادمان دگر چه کشم تحفه پیش او
یک جان که بود ساخت دل من نثار حسن

با فراغت میتوان از زحمتِ غم زیستن
لیک نتوان یک نفس دور از تو بیغم زیستن

درد او سرمایهٔ عیش ابد پیوند ماست
ورنه نتوان در جهان پیوسته خرم زیستن

منتِ عشاق نبود در رهِ مهر و وفا
بے گلوے خشک و بے مژگان تر هم زیستن

با غمش این دل یکی بود است گویا از ازل
یک نفس شاداب نتوانند بے هم زیستن

روے خود بنماے کین دل از عذاب آید برون
خنده کن تا از لب لعلت شراب آید برون

ماه در ابر خجالت میشود پنهان ز شرم
هرگه آن خورشید سیما از نقاب آید برون

ذوق می بخشد حریر خامه ام عشاق را
همچو آوازے که از تار رباب آید برون

بسکه خاکستر شدم از آتشِ عشقِ رخش
از دلِ هر ذرهٔ من آفتاب آید برون

گر بخواب اندر ببیند چشم خواب آلود یار
دیدهٔ بختم به بیداری ز خواب آید برون

عیادت دلِ من از زبانِ مژگان کن — ز چشم مشکل او را به غمزه آسان کن
بگیر شانه بدست و بدستیاری او — نطرهٔ چشمهٔ خورشید را پریشان کن
چه واجب است ز رخ در چمن زنی آتش — ببین در آینه و گشت در گلستان کن
ببامِ عرش در آید گدای کوچهٔ عشق — گدای عشق شو و فخر بر سلیمان کن

خزینه داری مهرش اگر هوس داری
چو شادمان گهر دل فدای جانان کن

ز مژگان تیر و از ابرو کمان کن — شکار اندازی از جان و جهان کن
مغا تا کی کنی آتش پرستی — نگاهِ گرم در کار بتان کن
کباب آمد دل من از تف عشق — غمت را بر دلِ من میهمان کن
دعای عاشق ار دارد اجابت — لب از دشنام او گوهرفشان کن

بسی غمگینم از دست دلِ خویش
دلم بستان و جانم شادمان کن

ساقی بیکدو جرعه مرا سرفراز کن — یک لحظه ام ز جان و جهان بی نیاز کن
آمد طبیب درد تو چون آب زندگی — هان ای مریض عشق یکی دیده باز کن
داری اگر ز خون دل خود طهارتی — از جان بسمت ابروی جانان نماز کن
ره یابی از صبا بحریم وصال او — گر واقفی ز حال من افشای راز کن
چون شادمان بوصل اگر داری آرزو — سر رشتهٔ امید چو زلفش دراز کن

چیست آن طرّه بر کمر بستن — تهمتِ شام بر سحر بستن
مرهم داغ دردمندان چیست — کفِ الماس بر جگر بستن
کارِ هر عندلیب شیدا نیست — دل بگلدستهٔ شرر بستن
سرسری نیست دل که بازی است — دل بنازِ تو عشوه گر بستن

شادمان همچو زلف یار آموخت
هر زمان عادت کمر بستن

کفر باشد ز آشنایان بار سر بر داشتن — وز غمِ او آستین از چشم تر برداشتن
میتوان از هر دو عالم درگذشتن بی ملال — لیک نتوان پای دل زان رهگذر برداشتن
زاهد اندر پهلوی دل خارها خواهد شکست — از گلِ رخسار زیبایش نظر برداشتن
همچو ابرِ نوبهاران کاب بردارد ز بحر — کارِ چشمِ ما بود خون از جگر برداشتن
با وجود خاکپای او که رشکِ توتیاست — مردِ عاشق را نزیبد سیم و زر برداشتن
همچو چشمِ عاشقان گوهرفشانی پیشه کن — عیب نبود از کسی کس را هنر برداشتن

کار رعنایان نباشد شادمان در راهِ عشق
همچو مردان خاطر از سود و زیان برداشتن

آرزو کفر است نزدِ همت والای من — از دو عالم بس بلند افتاده است سودای من
هیچ تاثیری ندارد در دلِ آن بیوفا — گر ز جوشش بگذرد آهِ فلک فرسای من
درد باید تا کسی از حرفِ من لذت برد — بیدلان زخم نتوان خورد این حلوای من
از خیال چهرهٔ زیبای ساقی دمبدم — خنده بر خورشید دارد ساغرِ صهبای من
لای که می بینی شفق هر روز در وقتِ غروب — آسمان را در گرفته آتشِ سودای من

نے گل و سنبل درآید در بہشتم در نظر　　باغبان عشق تا او شد چو ن چمن پیراے من

تا ز آب دیدہ باغ حسن او افروختم　　خیرگرد چشم خورشید رخ گلہاے من

تا ہواے یار در سر ہست ہرگز تا ابد　　سر بہ دنیا کے فرود آرد دل شیداے من

ہر چہ گوئی از غم عشق پریرویان بگو　　تا بری باشد درین شہر از جنون سوداے من

شادمان تا چند دل بندی بہ رویان دہر　　از تو اینہا کے پسند خاطر داناے من

تا ہودگی ز گردش گردون دون مخواہ　　این بادۂ طرب ز خم سرنگون مخواہ

خوبان تمام ناز و عتاب و کرشمہ اند　　جز داغ دل از عشق رخ لالہ گون مخواہ

کار لبش ز نرگس جادوے او مجو　　اعجاز عیسی از دم سحر و فسون مخواہ

کس علم سوختن بہ سمندر نمیدہد　　در عاشقی ز اہل وفا آزمون مخواہ

صاحبدلان بمدح و ثنا دم نمیزنند　　این تہمت از لب اہل درون مخواہ

تا آب دیدہ موج زنان سر زد ز شوق　　افسردگی ز لالہ داغ جنون مخواہ

غیر از شکست و بستگی زلف او مجوے　　فتح از تجمل علم واژگون مخواہ

دل کافتن نصیبہ ہر کوہکن نشد　　این جان کنی ز کارگہ بیستون مخواہ

تا خود درون بزم ترا جا نمیدہند　　مقصود خود بصوت نوا از برون مخواہ

آوارگیست بہر عاشق براہ عشق　　از دیدہ دام کن قدم رہنمون مخواہ

باشد حریر خامہ تا معجز آفرین　　غیر از نواے نغز این ارغنون مخواہ

رمزے ز راز عشق بگوید با کسے　　مستانہ این محاسبہ از کاف و نون مخواہ

تا چند شادمان طلبی کام دل ز دہر　　ما را دگر ز دست زبونان زبون مخواہ

صبح یار آمد برون از رخ نقاب انداخته
هر سو کمندی عنبرین بر آفتاب انداخته

ما خستگان خنجرش بیداد کردند از برش
مستانه چشم کافرش خود را بخواب انداخته

آن دلبر جادو نگه مستانه زان زلف سیه
صد گردن خورشید و مه در پیچ و تاب انداخته

چون باده گردد یار او کو طاقت دیدار او
کان لعل گوهربار او آتش در آب انداخته

پیوسته اندر جام می زان چهرهٔ گلگون رخی
هنگام مستی پی به پی ساقی گلاب انداخته

نازم بحسن آن پری کز راه و رسم دلبری
صد شیخ را از خودسری مست و خراب انداخته

میخواند بلبل در چمن از شادمان رمز سخن
کز وی ز دست خویشتن مطرب رباب انداخته

دست وفا بدامن دنیا نه بسته به
مردانه زین کمند گلوگیر رسته به

دیدیم گر شکست بدلها توان نشست
پس همچو زلف او دل خود را شکسته به

دنیا و دین که دام ره اهل همت است
چون تیر زین دو خانه کمان جست جسته به

سهل است گر کس از دو جهان درگذر کند
در شاهراه عشق خود از خود گذشته به

ما با دل درست نسازیم شادمان
چون در دیار انس بدلهای خسته به

آخری درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب مستعار
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آنہ یومیہ دیرانہ لیا جائے گا۔

شمس ـ ر

سرفہم ۱۵۱۰۲۱۹۱

سلطان شاہ جہان خان

دیوان شاہ جہان